

แนวโน้มการศึกษาวิทยาในยุคโลกาภิวัตน์: สถานภาพการเรียนการสอนทางวิทยาในประเทศไทยและประเทศต่างๆ

ปักสรา ชัยวงศ์
เมตตา วิวัฒนาณกุล

ABSTRACT

This article is a part of research entitled 'Trend of Speech Communication Education in the Era of Globalization', and was mainly purposed to study the status of Speech Communication curricular and instruction in the USA and Thailand so as to find trend of Speech Communication education in Thailand. Multi-methodology was employed. Documentary study (including websites), quantitative content analysis, in-depth interviews with Thai and foreign scholars and curriculum executives in Communication and Speech Communication were conducted.

The results indicated that due to different history and background, the recognition and understanding relating to Speech Communication in Thailand were limited and were not as popular as in the USA. For instance, Speech Communication education in the USA has been long-established (more than 100 years) in a number of well-known universities; whereas in Thailand, there is only one department (Department of Speech Communication and Performing Arts, Chulalongkorn University), and has been established for less than 40 years. Although the results from the documentary study revealed that universities in the USA had adapted themselves continually in several ways in response to many changes, the findings from the content analysis showed that the subjects in the courses were still strongly focused on Human Communication, Rhetoric and Speech Studies. In contrast, it was found that Communication schools or faculties in Thailand offered only few courses in Speech Communication area, most of which were applied rather than fundamental courses or core knowledge in Human Communication.

Keywords : trend, status survey, Speech Communication education, USA, Thailand

ปักสรา ชัยวงศ์ (นศ.ด. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ เมตตา วิวัฒนาณกุล (M.A. University of Kansas, USA; M.A. Speech Comm. University of Arizona, USA) ขณะทำวิจัย ดำเนินการในร่องค่าสตูดิโอประจำภาควิชาภาษาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง "แนวโน้มการศึกษาวิทยาในยุคโลกาภิวัตน์" ได้ทุนสนับสนุนจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมวดเงินนอกรบประมาณแผ่นดินประจำปีการศึกษา 2559

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการศึกษาวิทยาในยุคโลกาภิวัตน์” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสถานภาพการเรียนการสอนทางวิทยาในประเทศไทย ศธ.รัฐอเมริกาและประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวโน้มการศึกษาทางวิทยาในประเทศไทย โดยการศึกษาเอกสารซึ่งรวมถึงเว็บไซต์ การวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและผู้บริหารหลักสูตรด้านนิเทศศาสตร์และวิทยาทั้งชาวไทยและต่างชาติ

ผลการวิจัยพบว่า จากภูมิหลังและความเก่าแก่ของการเรียนการสอนทางวิทยาที่แตกต่างกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและรัฐอเมริกา (ซึ่งเป็นประเทศที่มีสถาบันการศึกษาทางวิทยาที่มีชื่อเสียงและมีความเก่าแก่กว่า 100 ปีจำนวนมาก) และในประเทศไทย (ซึ่งมีภาควิชา วิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว และก่อตั้งมา晚กว่า 40 ปี) ทำให้การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางวิทยาในประเทศไทยอยู่ในวงจำกัดและไม่แพร่หลายเหมือนในประเทศไทยและรัฐอเมริกา แม้ผลการวิเคราะห์เอกสารพบว่า การศึกษาทางวิทยาในประเทศไทยและรัฐอเมริกาของมีการปรับอย่างต่อเนื่อง ตามการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แต่จากวิเคราะห์เนื้อหา กลุ่มและรายวิชาที่เปิดสอน พบว่ายังคงเน้นการสื่อสารของมนุษย์และศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และวิทยาอยู่มาก สำหรับในประเทศไทยพบว่า การศึกษาทางวิทยาและ การเปิดสอนรายวิชาทางวิทยาของคณะนิเทศศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวนน้อยมาก โดยส่วนใหญ่เน้นการประยุกต์ใช้เชิงวิชาชีพมากกว่าความรู้พื้นฐานทางวิชาการ ที่เป็นแก่นหลักการสื่อสารของมนุษย์

คำสำคัญ : แนวโน้ม, สำรวจสภาพการณ์, การสอน วิทยา, ประเทศไทย, ประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศไทย

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

สาขาวิชาหรือวิทยาศาสตร์ (Speech Communication) เป็นศาสตร์เก่าแก่ที่สุดในทางนิเทศศาสตร์ มีรากฐานจาก การศึกษาหลักการพูดซึ่งเป็นการสื่อสารขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเหตุที่มนุษย์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการใช้ “ความคิด” และ “ถ่ายทอดความคิด” ผ่าน “การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ต่าง ๆ” เพื่อสื่อสาร วิทยาจึงมุ่งพัฒนาลักษณะเด่นด้านนี้ของมนุษย์

การค้นพบบันทึกการสอนด้านการพูดบนหนังสือมีนักประดิษฐ์ชาวปารีสของ ฟ้าโไฮเปป คาเซมินิ เป็นหนึ่งในหลักฐานเก่าแก่ที่สุดในโลก (Cohen, 1994 ยังคงใน จำแนก วินด์ลีย์คี, 2544) ทำให้เชื่อได้ว่าวิทยาเป็นศาสตร์นับแต่ครั้งอียิปต์โบราณ (ช่วงปี 3,200-2,000 ปีก่อนคริสต์กาล) โดยเนื้อหาในบันทึกนั้นเกี่ยวข้องกับหลักการพูดและมารยาทในการพูดสำหรับผู้นำในราชสำนักสมัยนั้นอย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่ถือเอาการพูดของอริสโตเตลซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นบิดาแห่งวิทยาจากยุคกรีกโบราณ (342-330 ปีก่อนคริสต์กาล) ซึ่ง The Rhetoric of Aristotle เป็นต้นกำเนิดแห่งการศึกษาด้านวิทยา

นอกจากนี้ นักประชัญญาและนักการศึกษาตั้งแต่ยุคกรีกและโรมันเรื่อยมาเชื่อว่าวิทยาเป็นศาสตร์สำคัญที่จะพัฒนาเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีเสรีสถาบันการศึกษา (academy หรือ educational institute) ต่าง ๆ จึงกำหนดให้วิทยาเป็นวิชาบังคับของหลักสูตร เช่น คิวินทิลเลียน นักประชัญญาโรมัน (ค.ศ. 35-100) ได้เขียนหนังสือ Institutes of Oratory 12 บท ซึ่งบรรจุวิชาด้านวิทยาในหลักสูตรการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนโรมันให้เติบโตขึ้นเป็นนักประชัญญาและนักพูด และเสนอว่า “ประชัญญาที่ได้รับการศึกษาด้านวิทยาควรทำหน้าที่เป็นครูเพื่อพัฒนาพลเมืองโรมันให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (อวาร์รอน ปีลันธโนโวอาท, 2550; Golden, Berquist and Coleman, 1997) หรือในยุคกลาง (ศตวรรษที่ 13) ซึ่งเป็นยุคแรกที่มีการก่อตั้ง

หลักสูตรการศึกษาขั้นสูง คณะวิชาของมหาวิทยาลัยเก่าแก่ ในยุโรปหลายแห่ง เช่น คณะศิลปศาสตร์ (Faculty of Arts) มหาวิทยาลัยโอลิมปุส ประเทศอิตาลี ได้บรรจุศาสตร์ 7 แขนงวิชา¹ (seven liberal arts) เป็นวิชาบังคับ โดย 3 แขนงวิชาสำคัญที่สุด (เรียกว่า trivium) สำหรับการสร้างบัณฑิตที่ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 'ได้แก่' ไวยากรณ์ ตรรกศาสตร์ และภาษาศาสตร์ (grammar, logic and rhetoric) (Jeff and North, 1992) การกำหนดแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาร่วมทั้งมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวิทยาเป็นฐานคิดสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่มนุษย์มีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตตามสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลง การสื่อสารของมนุษย์จึงมีวิวัฒนาการไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ด้วย ฉะนั้น วิทยาศาสตร์ที่เน้นการศึกษาการคิดและการถ่ายทอดความคิดผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสื่อสารของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องเข้าใจและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน จากการศึกษาและร่วมวิวัฒนาการของวิทยาในต่างประเทศ โดยเฉพาะแบบยุโรปและสหรัฐอเมริกา พบว่า แต่ครั้งก็มีภาระนักปัจจุบันวิทยาที่มีพัฒนาการและจุดเน้นเปลี่ยนไปตามสภาพการเมืองการปกครอง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน และการเปลี่ยนแปลงในวิธีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี รวมไปถึงกระแสโลกภารกิจวัฒนธรรม (จำนง วิญญูศรี, 2544; อรรรานน ปิลันธโนวัท, 2547; Golden, Berquist and Coleman, 1997)

หลังช่วงปี 1990 โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน รวมถึงการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารและโลกภารกิจวัฒนธรรม

Brummett (1994) กล่าวว่า ขอบเขตการศึกษาวิทยาฯ จำเป็นต้องมีการปรับและเปลี่ยนอันเนื่องจากปัจจัยอย่างน้อย 4 ด้าน คือ:

1) การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ สภาพสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น มีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่แตกต่างหลากหลาย และมีติดต่อสื่อสารผ่านรูปแบบและช่องทางต่าง ๆ อย่างกว้างขวางขึ้น รวมทั้งครอบคลุมปริบทและระดับการสื่อสารต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิมมาก

2) เกิดประดิษฐกรรม เครื่องมือสื่อสาร รวมถึงเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและคมนาคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารและความคาดหวังในการสื่อสารที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะความเข้าใจต่อธรรมชาติและผลกระทบของสื่อใหม่ต่อพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์

3) jak ปรากฏการณ์ในข้อ 1 และ ข้อ 2 ที่ได้กล่าวมาทำให้เกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรมมากขึ้น การศึกษาในมิติวัฒนธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งมาก นอกจากนี้ กระแสโลกภารกิจที่เป็นเหตุให้การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ต้องคำนึงถึงการสร้างสมดุลระหว่าง "การรักษาความเป็นตัวตน" และ "การปรับตัว" ในท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

4) พลวัตทางสังคมต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องและครอบคลุมปัจจัยการสื่อสารที่กว้างขึ้น ส่งผลให้รูปแบบความคิดและพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์มีความสับสนซับซ้อนมากขึ้น จึงไม่สามารถใช้หลักทางวิทยาเพียงอย่างเดียวในการทำความเข้าใจ แต่ต้องอาศัยความรู้และมุมมองของศาสตร์อื่น ๆ ร่วมด้วย การศึกษาเชิงสาขาวิชา (Interdisciplinary) จึงเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการเรียนการสอนทางวิทยา

โดยเหตุนี้ การศึกษาด้านวิทยาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงให้ความสำคัญกับพลวัตและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อจะสามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ได้อย่างเท่าทัน

¹ 'ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์ เรขาคณิต ตารางศาสตร์ ทฤษฎีคิด ไวยากรณ์ ตรรกศาสตร์ และภาษาศาสตร์'

การศึกษาของ Clavier, Clevenger, Khair, & Khair (2009) ได้ค้นพบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความนิยมต่อ “ศาสตร์สาขายอดนิยมในอดีต” จำนวน 20 สาขา ซึ่งรวมถึง Speech Communication (เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “Twelve-year Employment Trends for Speech Communication Graduates” ของ Klair & Klair ในปี 1979) รวมถึงแนวโน้มการประกอบอาชีพและอัตราเงินเดือนที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ในงานวิจัยยังพบว่า ตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์รวมถึงวิทยา มีความต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถด้านสื่อสมัยใหม่ และการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Communication) สูงขึ้นอย่างมาก และมีการตั้งข้อสังเกตว่า หลักสูตรทางนิเทศศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาซึ่งเดิมเน้นการสื่อสารแบบไม่ผ่านสื่อ (Non-mediated communication) มีความจำเป็นที่จะต้องฝึกปั้นหลักสูตรและเนื้อหาวิชา รวมถึงพัฒนาทักษะการสื่อสารแบบผ่านสื่อ (Mediated communication) มาขึ้นอย่างมาก แม้ว่าแนวโน้ม ดังกล่าวมีปรากฏให้เห็นบ้างในงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของอรรรรณ ปิลันธโนวاث และถิรันนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2531) และ งานง วิบูลย์ศรี (2544) แต่เมื่อปรากฏการณ์ ต่อยอดอีกหลังจากปี พ.ศ. 2544 ในขณะที่ในช่วงก่อน 15 ปี ที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากในทุกมิติ

ในภาพรวม งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการศึกษาวิทยา ในยุคโลกาภิวัตน์” จึงมุ่งศึกษาสถานภาพและแนวโน้ม การศึกษาทางวิทยาในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยในกลุ่มอาเซียนที่มีหลักสูตรนิเทศศาสตร์ การรับรู้และความคาดหวังของผู้เรียน และตลาดแรงงาน รวมถึงแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรด้านวิทยา โดย ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนด จุดยืน (positioning) ของภาควิชาและของศาสตร์สาขานี้ การปรับหลักสูตรและแนวทางการเรียนการสอนทางวิทยา ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน ตลอดจนเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในระดับ ประเทศและระดับสากลสำหรับในบทความนี้ ผู้เขียนจะ นำเสนอเฉพาะการศึกษาเชิงสำรวจสถานการณ์การเรียน การสอนของศาสตร์ด้านวิทยาของมหาวิทยาลัย

ในสหรัฐอเมริกาและในประเทศไทย (เนื่องจากสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศหนึ่งที่ถือเป็นแหล่งกำเนิด มีพัฒนาการและ มีอิทธิพลทางวิทยาอย่างยาวนาน ยังคงดำเนินการสอน และผลิตตำราทางวิชาการด้านวิทยามากที่สุด ผู้วิจัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากที่สุด รวมถึงเห็น การเปลี่ยนแปลงศาสตร์ด้านนี้ได้อย่างชัดเจนที่สุด) เพื่อนำ “ไปสู่การศึกษาแนวโน้มของการเรียนการสอนทางวิทยา รวมถึงแนวทางจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ เหมาะสมกับสภาพการณ์และเท่าทันกระแสโลกวิถีทัน

ขอบเขตการวิจัย

เป็นการศึกษาสภาพการณ์และทิศทางของการเรียน การสอนวิทยาในระดับอุดมศึกษา ทั้งในระดับภาควิชา และกลุ่มวิชา (major) ในหลักสูตรปริญญาตรี โท และเอก และรายวิชาที่เปิดสอนในคณะและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ใน สหรัฐอเมริกาและประเทศไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยที่เสนอในบทความนี้ ผู้วิจัยศึกษาด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหาเชิงปริมาณ (quantitative content analysis) ในส่วนของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาของ มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและไทย² และการสัมภาษณ์ เจาะลึก (in-depth interview) ผู้ก่อตั้งหลักสูตรและ

² เนื่องจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีจำนวนมาก งานวิจัย นี้จึงศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิทยาและนิเทศศาสตร์ ภายใต้ชื่อต่าง ๆ กัน (จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจาก www.peterson.com) ได้แก่ Speech, Speech Communication, Communication, Communications, Communication Studies และ Communication Arts โดยเน้นเฉพาะมหาวิทยาลัยทางนิเทศศาสตร์ ที่ติด 20 อันดับแรกของโลกจากการจัดอันดับของ QS World University Ranking in Communication and Media Studies และที่ติดอันดับหนึ่งในสิบ (top-ten) ของประเทศไทย 25 แห่ง (เนื่องจาก บางมหาวิทยาลัยติดตั้งอันดับโลกและอันดับประเทศไทย)

สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เน้นศึกษามหาวิทยาลัยที่มี การสอนนิเทศศาสตร์ในระดับต่าง ๆ (unit designations) เช่น ระดับคณะ ระดับภาควิชา ระดับสาขาวิชา เป็นต้น และมีการเผยแพร่ หลักสูตรและรายวิชานี้เป็นไซต์ รวมถึงมหาวิทยาลัยที่จัดสั่งหลักสูตร ให้คณะผู้วิจัย ซึ่งมีมหาวิทยาลัยที่มีการเผยแพร่หลักสูตรในภาพรวม 50 แห่ง แต่มีมหาวิทยาลัยที่เข้าเกณฑ์เป็นกลุ่มตัวอย่างเพียง 26 แห่ง

ภาควิชาภาษาไทย คณาจารย์ที่สอนในหลักสูตรทั้งในอดีต และปัจจุบัน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิผู้เกี่ยวข้องจำนวน 18 ท่าน (ไทย 15 ท่าน อเมริกัน 2 ท่าน และนิวซีแลนด์ 1 ท่าน) ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2559 ถึง มกราคม 2560

แนวคิด กฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตั้งแต่สมัยคริสต์กาลถึงปัจจุบัน มีการศึกษาภาษาไทย จากทั้ง 3 มุมมองหลัก คือ มุมมองปฏิรูปนิยม (positivism-law perspective) มุมมองการสร้างความหมายเชิงพิจารณา แรงจูงใจของมนุษย์ (human action perspective) และ มุมมองเชิงระบบซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาเชิงวิพากษ์ (critical-system perspective) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้างต้น ในบทความนี้ ผู้เขียนจะได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ สภาพการณ์และการพัฒนาการศึกษาด้านภาษาไทยทั้งใน ศรีรัชอเมริกาและประเทศไทย ดังนี้

สภาพการณ์และการพัฒนาการศึกษาด้านภาษาไทย ในศรีรัชอเมริกา

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์และการพัฒนาในมุมของ การศึกษาด้านภาษาจึงมีมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งโลก มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว ในประเทศ แแกนต์วันตาก มีการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อทบทวนรากฐาน ปรัชญาทางภาษาไทยทั้ง 3 แขนง คือ ภวิทยา (ontology) ญาณวิทยา (epistemology) และคุณวิทยา (axiology) ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักวิชาและการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาการหลักและการปฏิบัติทางภาษาไทย (practicuum)

ในศรีรัชอเมริกา จุดเน้นสำคัญของสาขาวิชาภาษาไทย คือความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารของมนุษย์และเน้นแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารของมนุษย์โดยทั่วไป (general communication) Jane Blankenship (อ้างถึงใน Muir, 2011) เชื่อว่าภาษาไทย (Speech) ปรากฏเป็นหลักฐานว่า เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) เมื่อเริ่มก่อตั้งในปี ค.ศ. 1736 นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษที่ 18 ทั้งวิชาภาษาไทย (Speech)

และ วิทยาศาสตร์ (Rhetoric) ถือเป็นสาขาวิชาแรก ๆ ดังปรากฏ เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรของวิทยาลัยวิลเลียมส์แอนด์แมรี (College of William & Mary) มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน (Princeton University) และมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย (University of Pennsylvania) ต่อมาในปี ค.ศ. 1847 เริ่มมีการต่อว่าทีต่อหน้าสาธารณะ (public debates) และมีการนำการแข่งขันด้านวิทยาลัย (oratorical contest) เข้าสู่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดย ภาควิชาภาษาไทย (Department of Speech) แห่งแรก ที่ก่อตั้งและยังคงปัจจุบันอยู่ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน แอน อาร์เบอร์ (University of Michigan, Ann Arbor) โดยภาควิชานี้ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1892 (Smith, 1954; อ้างถึงใน Muir, 2011) นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 1894 ยังปรากฏ ภาควิชาภาษาศาสตร์ (Department of Rhetoric) และภาควิชา ภาษาไทย (Department of Speech Communication) ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อย่างน้อย 52 แห่ง เช่น มหาวิทยาลัย เชาเริร์นแคลิฟอร์เนีย (University of Southern California) มหาวิทยาลัยนอร์เเวสเทิร์น (Northwestern University) และมหาวิทยาลัยไอโวอา (University of Iowa)

สำหรับหลักสูตรภาษาไทยระดับปริญญาโทปรากฏ เป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยไอโวอา (ช่วงปี ค.ศ. 1902-1904) และระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมดิสัน (University of Wisconsin, Madison) (ปี ค.ศ. 1922) รวมถึงมหาวิทยาลัยคอร์แนล (Cornell University) และ มหาวิทยาลัยไอโวอา (ปี ค.ศ. 1923) ตามลำดับ (King, 1989, ed.) โดยทั้ง King (1989) และ Muir (2011) ต่าง ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่า ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1930 เป็นต้นมา การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับบัณฑิต ศึกษาเริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดและแพร่หลาย โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัย โคลัมเบีย (Columbia University) และมหาวิทยาลัย นอร์เเวสเทิร์น เป็นต้น โดย Blankenship (อ้างถึงใน Muir, 2011) ระบุว่าในปี ค.ศ. 1930 มีการเปิดสอนวิชาด้านภาษาไทย/ ภาษาศาสตร์มากถึง 2,083 หลักสูตร ภายใต้ชื่อหลักสูตร

(title) 694 ชื่อ

นอกจากนี้ จากการศึกษาในอดีตยังพบว่า สาขาวิชาฯ ถือเป็นสาขาวิชาในสายนิเทศศาสตร์ที่มีผู้เรียนมากที่สุด ในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้เรียนต้องการความรู้ ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารของมนุษย์ในขั้นพื้นฐาน ต้องการใช้ความรู้นั้นต่อยอดการศึกษานิเทศศาสตร์ในระดับสูง และสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับสาขาอื่น ๆ ที่ต้องการได้อย่าง กว้างขวาง (Cohen, 1994)

จากการวิเคราะห์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในระดับ อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาที่ ปรากฏในหนังสือ Graduate Programs in Humanities, Arts, and Social Sciences (Peterson, 2011) พบว่า มีการเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาฯโดยตรงทั้งในระดับภาควิชา (department) และระดับคณะหรือสำนัก (school/ college/ faculty) มากกว่าสาขาวิชาทางนิเทศศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งเน้นในทางวิชาชีพเฉพาะ เช่น การสื่อสารมวลชน (โගรัธศน์ วิทยุ การแพร่ภาพ-กระจายเสียง ฯลฯ) การประชาสัมพันธ์และการโฆษณา วารสารสนเทศ เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็พบว่า มหาวิทยาลัยหลายแห่ง มีการเปลี่ยนชื่อและหลักสูตรทางสาขาวิชาฯและปรับให้มีขอบเขตกว้างขึ้นตามพัฒนาการการสื่อสารของมนุษย์ ในช่วงเวลาถัดมา

นอกจากนี้ ในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง แต่ละยุคสมัย มหาวิทยาลัยบางแห่งที่มีสำนักวิชาการสื่อสาร (School of Communication Studies) หรือ สำนักวิชาสาขาวิชาฯ (School of Speech Communication) ได้มีการแยกรายวิชาทางสาขาวิชาฯเป็นสาขาวิชาฯอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียสเตทคาเมโนโต (California State University, Sacramento) มีสาขาวิชาการสื่อสาร ระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) และ การสื่อสารองค์กร (Organizational Communication) อยู่ภายใต้สำนักวิชาการศึกษาการสื่อสาร เป็นต้น การปรับตัว ดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเนื้อหา การเรียนการสอนในสาขาวิชาฯตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1900 จนถึงปัจจุบันโดยแบ่งเป็น 4 ช่วงเวลา ดังนี้

1) ช่วงก่อนสมุดครั้งที่ 1: ค.ศ. 1880-1920s ในช่วงก่อน ค.ศ. 1900 การสอนว่าทะ (speech instruction) ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเพียงการสอนด้านการเขียน และการพูดอย่างภายใต้สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สังกัดภาควิชา/ คณะศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปรัชญาและทฤษฎีคุณลักษณะสิกต่าง ๆ ทางสายมนุษยศาสตร์ (Humanities) ต่อมา วิชาทางด้าน สาขาวิชาฯเริ่มให้ความสำคัญกับทักษะการนำเสนอหรือ การส่งสารไปยังผู้ฟัง (delivery) เริ่มมีศิลป์เฉพาะตัวใน ฐานะศิลปะการแสดง การพูดในช่วงนี้ถูกจัดเป็นศาสตร์ด้าน สุนทรียศาสตร์และศิลปศาสตร์ (artistic and aesthetic) (Cohen, 1994; Craig & Carlone, 1998) ทำให้ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่แยกสาขาวิชาฯ (Speech) ออกจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ วิชาที่เน้นหนักในช่วงนี้จึงเป็น วิชาด้านการพูด การนำเสนอ และการตีความคำพูดเป็น หลัก นอกจากนี้ ในช่วง ค.ศ. 1910-1920 วิชาอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการก่อตั้งของภาควิชาทางสาขาวิชาฯ คือการโต้แย้งแสดงเหตุผล (argumentation) และวิชาการโน้มน้าวใจ (Persuasion) เริ่มปรากฏการสอนใน มหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เออร์บانا-แชมเปญ (University of Illinois, Urbana-Champaign) ในปี ค.ศ. 1918 เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1922 เกิดความพยายามในการยกระดับ การสอนทางด้านสาขาวิชาฯในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จากระดับ รายวิชา (speech instruction course) เป็นระดับ ภาควิชา (departmental level) และเริ่มแยกตัวเป็นอิสระ จากภาควิชาภาษาอังกฤษมาก่อตั้งเป็นภาควิชาสาขาวิชาฯ เช่น ในมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์เออร์บانا-แชมเปญ วิชาที่เปิดสอนในภาควิชาสาขาวิชาฯได้ครอบคลุมทุกกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพูดของมนุษย์ (human speech) อย่างกว้างขวางซึ่งในเวลานั้นแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) การพูด ต่อหน้าที่ชุมชน (public speaking) 2) ละครเวที (theatre) และ การแสดง (performance) 3) ความบกพร่องของ การพูด (speech disorder) 4) การสื่อสารด้วยการพูด ผ่านสื่อได ๆ รวมถึงสื่อวิทยุและสื่อมวลชนอื่น ๆ

2) ช่วงหลังสังคมโมล็อกครั้งที่ 1 และหลังสังคมโมล็อกครั้งที่ 2: ค.ศ. 1930s-1950s ช่วงระหว่างหลังสังคมโมล็อกครั้งที่ 1 และหลังสังคมโมล็อกครั้งที่ 2 วิทยาเริ่มปรากฏความเป็นศาสตร์ที่มีลักษณะต่างจากศาสตร์อื่น ๆ แม้จะดำเนินไปช้า ๆ แต่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดกระแสความแตกต่างทางความคิดของกลุ่มนักวิชาการหรือผู้สอนทางด้านวิทยาในหลายมิติทั้งด้านวิธีการศึกษาและวิธีวิจัย (methodological) และด้านปรัชญาณวิทยา (epistemological) หรือวิธีการเข้าถึงความรู้ความจริงทางวิทยา และในแข่งของวิทยา (ontological) หรือลักษณะของความรู้/ความจริงซึ่งตั้งคำถามว่าวิทยาคืออะไร (Keith, 2009 in Eadie (ed.)) มีการขับเคลื่อนของนักวิชาการใน 2 เรื่อง 'ได้แก่'

(1) การพยากรณ์การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative) ด้วยเทคนิคทางสถิติ (statistical) และเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific) รวมถึงการทดลองมาใช้ในการศึกษาเพื่อสร้างวิทยาให้เป็นศาสตร์ที่น่าเชื่อถือขึ้นเพื่อสร้างสมดุลให้กับการศึกษาเดิมซึ่งเน้นการศึกษาในเชิงศิลปะและการวิเคราะห์วิจารณ์เป็นหลักแต่ขาดแนวทางรวมถึงเกณฑ์การสำรวจประสิทธิภาพที่ขัดเจนโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1930s-1940s การวิจัยด้านการโน้มน้าวใจและจิตวิทยาทางสังคมศาสตร์ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการวิจัยในกลุ่มนักวิชาการทางวิทยาที่มุ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ทั้งต่อบุคคลและต่อสังคม โดยมีการต่อยอดการศึกษาเรื่องอิทธิพลการโน้มน้าวใจของมหาวิทยาลัย耶ล (Yale University) ทั้งในภาควิชาที่เน้นวิทยาศาสตร์และเน้นการศึกษาสื่อ

ในยุค ค.ศ. 1950 มีการพัฒนาวิทยาแบบคลาสสิกตามแนวคิดอวิสโตเติลเข้ากับแนวคิด “ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism) ที่เน้นการใช้สัญลักษณ์ของมนุษย์ ทำให้เกิดการขยายขอบเขตจากแนวคิดเรื่องการคิดเชิงสะท้อน (reflective thinking) และอิทธิพลของความคิดของสมาชิกกลุ่มต่อกระบวนการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเรื่องพลวัตกลุ่ม องค์ประกอบภายในกลุ่ม

องค์ประกอบด้านงานและความเป็นผู้นำกลุ่มในเวลาต่อมา

(2) การเน้นแนวคิดเรื่องการปรับตัวทางสังคม (social adjustment) และสุขภาวะด้านจิตใจ (mental hygiene) ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องกลไกภาคประชาสังคม (civic mechanism) ประชาสังคม (civic society) และประชาธิปไตย (democracy) ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถดับบุคคล เช่นในบทบาทของบุคคลต่อกลุ่ม และกลุ่มต่อบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาการเมืองประชาธิปไตย เสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) และ จริยธรรม (ethics) จากมุ่งมั่นของวิทยาศาสตร์และวิทยาอย่างกว้างขวางบนฐานความเชื่อว่าการดำเนินบทบาทใด ๆ ของกลุ่มไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ อย่างเป็นประชาธิปไตยล้วนต้องอาศัยปัจเจกชนซึ่งมีทักษะในการแสดงความเห็นส่วนบุคคลและทักษะการช่วยกลุ่มบรรลุบทบาทต่าง ๆ

หลังปี ค.ศ. 1940 นักวิชาการสายสังคมศาสตร์ซึ่งใช้การวิจัยเชิงทดลองมาศึกษา แยกแนวคิดเรื่องการอภิปราย (discussion) ออกจาก การโต้แย้งแสดงเหตุผล (argumentation and debate) และ การโน้มน้าวใจ (persuasion) และเกิดเป็นวิชา “การอภิปรายกลุ่ม” (group discussion) “กลุ่มย่อย” (small group) และ “การสื่อสารระดับกลุ่ม” (group communication) ในเวลาต่อมา (Cohen, 1994: 321)

3) ช่วงหลังสังคมโมล็อกครั้งที่ 2 ถึงก่อนยุคโภร์นีตี : ค.ศ. 1950s-1980s ในช่วงปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา จากการรวมการศึกษาวิทยา (Speech Communication) กับการศึกษาสื่อ (Media Studies) เข้าด้วยกันภายใต้ชื่อ “การสื่อสาร” หรือ “นิเทศศาสตร์” (Communication) ทำให้มหาวิทยาลัยหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาโดยเดียว ในแบบขยายผั่งตะวันออก (ซึ่งยังคงเน้นการสื่อสารของมนุษย์เป็นหลัก) เกิดการศึกษานิเทศศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ (scientific) ศึกษาวิทยาตามแนวพุทธิกรรมศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท (Michigan State University) (Rogers, 2001)

ในช่วงหลังปี ค.ศ. 1970 มหาวิทยาลัยอีกหลายแห่ง มีการปรับใช้ชื่อเป็นทิศทางเดียวกัน คือ ภาควิชาการสื่อสาร (Department of Communication) และภาควิชาการศึกษาการสื่อสาร (Department of Communication Studies) เช่น มหาวิทยาลัยเพอร์ดิว (Purdue University) มหาวิทยาลัยเท็กซัส ออสติน (University of Texas at Austin) มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) มหาวิทยาลัยไอโวอาและมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เออร์บانا-แ煊เเปล เป็นต้น และในช่วงนี้ ยังมีการจัดตั้ง คณะนิเทศศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยที่ เปิดหลักสูตรภาษาไทย -manyawan อีกหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย มหาวิทยาลัยเชาเริร์นแคลิฟอร์เนีย และมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น เป็นต้น (Craig & Carlone, 1998)

McBath and Jeffrey (1978) ได้ศึกษาอนุกรมวิธานศัพท์ (taxonomy) หรือการจัดหมวดหมู่ความหมาย ภาควิชา รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยอย่างเป็นระบบ โดยเก็บ ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอน ทางด้านภาษาไทยพบว่า การเรียนการสอนภาษาไทย หมายถึง “การศึกษาระมชาติ กระบวนการและผลกระทบ ของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของมนุษย์” (The study of the nature, processes, and effects of human symbolic interaction) และ “การศึกษาการใช้สัญลักษณ์ และสัญญาณด้านภาษาและอวัจนาภาษาในการสื่อสารของมนุษย์” (The study of the uses of verbal and nonverbal symbols and signs in human communication) นอกจากนี้ ยังพบสาขา/ภาควิชา และรายวิชาต่าง ๆ ที่สถาบันการศึกษาที่สอนภาษาไทยต่าง ก็เปิดสอน ในบทความนี้ ผู้เขียนใช้แนวการจัดกลุ่ม เนื้อหาของ Littlejohn³ (1996, 5th edition) เพื่อจำแนก รายวิชาจากข้อค้นพิพิธเป็นหมวดหมู่ดังนี้:

³ เนื่องจากเป็นฉบับพิมพ์ที่มีรายวิชาสอดคล้องและใกล้เคียงกับ ผลการสำรวจการสอนภาษาไทยในหลายงานวิจัย เช่น McBath and Jeffrey (1978) เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นฉบับพิมพ์ในช่วงเวลาที่ยัง ปราบชื่อภาควิชาเป็น Speech Communication ก่อนที่จะมีการ ขยายขอบเขตและรวมศาสตร์อื่น ๆ ทางนิเทศศาสตร์อย่างกว้างขวาง และปรับชื่อเป็น Department of Communication หรือ Department of Communication Studies หรืออื่น ๆ ในยุคต่อมา

- รายวิชาจำแนกตามกลุ่มทฤษฎีภาษาศาสตร์ (rhetoric):

Rhetorical and Communication Theory, Rhetorical Criticism, Aesthetics of Literature in Performance, Criticism of Literature in Performance

- รายวิชาจำแนกตามหัวข้อ/ประเด็น (thematic):

Persuasion, Argumentation, Debate and Forensics

- รายวิชาจำแนกตามการเน้นหลักปฏิบัติทักษะ การฟัง พูด อ่าน เขียน: Oral Tradition, Oral Interpretation, Oral Communication Skills, Speech and Hearing Science, Biological Aspects of Speech and Hearing, Phonological and Phonetic Aspects of Speech and Hearing, Physical Aspects of Speech and Hearing

- รายวิชาจำแนกตามระดับการสื่อสาร (level):

Interpersonal Communication, Group Performance, Organizational Communication, Intercultural Communication, Public Address

- รายวิชาจำแนกตามบริบทการสื่อสาร (context):

Instructional Communication, Discussion and Conference, Parliamentary Procedure

- รายวิชาจำแนกตามเป้าหมายเฉพาะ/การประยุกต์ การสื่อสาร (specific goal/applied): Pragmatic Communication, Conflict Management, Speech Communication Education, Communication Development

4) จากยุคอินเทอร์เน็ตเป็นต้นมา: ค.ศ. 1980s-ปัจจุบัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุค ข้อมูลข่าวสารบนระบบอินเทอร์เน็ตและโลกาภิวัตน์เป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ สร้างชุมชนร่วมมือการเปลี่ยนแปลงเชือกภาควิชาใหม่โดยยังคงมี คำกล่าว ๆ คือ “communication” อยู่ในชื่อ ตามผล การโหวตของสมาคมการสื่อสารแห่งชาติ สหรัฐอเมริกาหรือ National Communication Association (NCA) ในปี ค.ศ. 1997 ในขณะเดียวกันก็มีทั้งการตั้งชื่อ ภาควิชาตามศาสตร์เฉพาะที่ต้องการเน้น เช่น ภาควิชาการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ภาควิชาภาษาไทย

(Speech Communication) ไปจนถึงการใช้ชื่อภาควิชา กว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่ผู้เรียนสามารถศึกษาความถึง ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างกว้าง ขวางที่สุด อาทิ ภาควิชาการสื่อสาร/การศึกษาการสื่อสาร (Communication/Communications/Communication Studies)

ในยุคหลังปี ค.ศ. 2000 การศึกษาการสื่อสารได้ ครอบคลุมการสื่อสารผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ (computer-mediated communication) และการประยุกต์ใช้สื่อใหม่ (new media) ในรายวิชาและงานวิจัยทางการสื่อสารหรือ ทางนิเทศศาสตร์ (Packer, 2006) นอกจากนี้ ศาสตร์และ งานวิจัยทางการสื่อสารและนิเทศศาสตร์ยังครอบคลุมถึง การประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ทั้งผ่านสื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมวลชน และสื่อสมัยใหม่ในบริบท อื่น ๆ นอกเหนือไปจากการศึกษาในบริบททางการเมืองและ การศึกษาซึ่งได้รับความนิยมในอดีต ทำให้ความหมายและ ขอบเขตของวิทยาและนิเทศศาสตร์ถูกกลืนเข้าด้วยกัน จนยากในการทำความเข้าใจถึงขอบเขตและจุดเน้นที่ชัดเจน ของวิทยามานถึงปัจจุบัน

สภาพการณ์และการพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาและสื่อสารในประเทศไทย

สำหรับสภาพการณ์และการพัฒนาการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์ ภาษาและสื่อสารในประเทศไทย จำแนก วิบูลย์ศรี (2532) และ อรรรรณ ปิลันธน์อโวหา และศิรินันท์ อนวัชคิริวงศ์ (2531) พบว่า การสอนภาษาไทยในสถาบันการศึกษาขั้นสูงหรือ อุดมศึกษาระยะแรกยังไม่ได้จัดเป็นหลักสูตรการศึกษา แต่มีการจัดกิจกรรมการฝึกพูดในรูปแบบชุมนุมป้ำจูกตาและ โตัวที และมีการเรียนการสอนวิชาการพูดเพื่อฝึกและ เสริมทักษะในวิชาภาษาไทย เช่น การวิชาการพูดต่อ ที่ประชุมของคณะกรรมการอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อมาริวิวทางวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย เป็น หลักสูตร “วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย” โดยตรง โดยในระยะ แรก จัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพียง 4 สถาบัน คือ คณะกรรมการอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เริ่มใน พ.ศ. 2500) “หลักสูตรการพูด” คณะกรรมการภาษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เริ่มใน พ.ศ. 2505) “หลักสูตร การพูด” คณะกรรมการภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ “หลักสูตรภาษาไทย” คณะกรรมการภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เริ่มในปี พ.ศ. 2508 โดยเวลาอันนั้นเปิดสอน เป็นรายวิชาเกี่ยวกับการพูดก่อน) ในเวลาต่อมา สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้พัฒนาวิชาการพูดเป็น หลักสูตร มีการเรียกชื่อวิชาการพูดด้วยชื่อต่าง ๆ เช่น วิชาการ ภาษาไทย ภาษาไทยสำหรับครู วิชาศิลป์ และ วิชาศาสตร์ เป็นต้น รวมถึงมีการผลิตตำราด้านการพูด เช่น หลักวิชาการของจัตุรภูมิ ต้นมะรังสี (2515) เป็นต้น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวนิษ ยมภัย ผู้สอนวิชาด้าน วิทยาศาสตร์ เป็นคนแรกของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นผู้สอนวิทยาเพียงท่านเดียวในยุคหนึ่ง ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกในสาขาวิทยา โดยตรง ได้ให้ข้อมูลของวิทยา (หรือท่านเรียกชื่อว่า วิทยาศาสตร์) ว่า “เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาครอบคลุมถึง พฤติกรรมการพูดของมนุษย์อย่างละเอียดและกว้างขวาง โดยอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาพิจารณาทั้งในเชิง ประวัติศาสตร์ เชิงวาระ เชิงวิภาคชีวิตรณ์ และเชิง การทดลอง” (สุวนิษ ยมภัย, 2518)⁴

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 มีการจัดตั้งเป็นภาควิชาภาษาไทย และสื่อสารการแสดง (Department of Speech Communication and Performing Arts) ขึ้นที่คณะ นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงแรกเปิดเป็น วิชาโท (minor) สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีก่อน และ เปิดเป็นสาขาวิชาเอก (major) ในเวลาต่อมาและในปี พ.ศ. 2541 เปิดสอนสาขาวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอกสำหรับ นิสิตปริญญาโท ซึ่งนับว่าเป็นคณะและภาควิชาเดียวใน ประเทศไทยที่เปิดสอนสาขาวิชาด้านภาษาไทยมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาการเปิดสอนหลักสูตร ภาษาไทยมานถึงปัจจุบัน มีนิสิตเลือกเรียนภาษาไทยเป็น

⁴ รองศาสตราจารย์สุวนิษ ริเริ่มหลักสูตรทางภาษาไทย ที่คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁵ วิทยาศาสตร์ กับแบบจำลองเชิงสัมมนา วารสารไทย, วารสาร นิเทศศาสตร์, 2518, 4, 4, 2.

วิชาเอกจำนวนไม่มาก นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นอีกแห่งหนึ่งที่เปิดหลักสูตรภาษาไทยโดยตรง โดยในปี พ.ศ. 2540 ได้เปิดรับนิสิตรุ่นแรกเข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต นิสิตสามารถเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ของสาขาวิชาภาษาและสื่อสารการแสดง ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 มีการจัดตั้งภาควิชานิเทศศาสตร์ เป็นหน่วยงานภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างไรก็ตาม มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ในปี พ.ศ. 2549 สาขาวิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดงได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มวิชาโทของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต อันอาจเนื่องมาจากการเลือกเรียนในสาขาวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอกจำนวนน้อย

สำหรับรายวิชาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี จำนวนวิบูลย์ศรี (2532, 2544) พบว่า จากการสำรวจรายวิชาด้านภาษาไทย/ ด้านการพูดที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐในปี พ.ศ. 2532 คณะที่เปิดสอนรายวิชาภาษาไทย หรือด้านการพูด หรือการสื่อสารของมนุษย์มากที่สุด คือ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนรายวิชาทั้งสิ้น 16 รายวิชา คือ หลักและการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ วิทยาพิพนธ์ การสื่อสารระหว่างบุคคล การอ่านวินิจฉาร หลักและเทคนิคของการประชุม หลักการตีแย้งแสดงเหตุผล การพูดในที่สาธารณะ การพูดเพื่อธุรกิจ โสตทัศน์บุปกรณ์เพื่อการพูดและการนำเสนอ การวิจัยทางภาษาไทย ทฤษฎีภาษาศาสตร์และภาษาพากษ์ การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าว การเจรจาต่อรอง จิตวิทยาการพูดและการฟัง การสื่อสารต่างวัฒนธรรม วานนิเทศในองค์การ หลักพูดติกรรมภาษา คณะที่เปิดการเรียนการสอนภาษาไทยของลงมา คือ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง ซึ่งได้เปิดสอนวิชาต่อไปนี้ หลักการพูดเบื้องต้น จิตวิทยาการพูดและจิตวิทยาผู้ฟัง การพูดโดยมีเป้าหมาย การพูดโดยไม่มีเป้าหมาย การพูดในชีวิตประจำวัน การพูดเพื่อความเป็นผู้นำ วิชาศิลป์เพื่อการประชาสัมพันธ์

คณะที่เปิดการเรียนการสอนภาษาไทยในลำดับถัด ๆ มา คือ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (อ่านรายละเอียดวิชาที่เปิดสอนเพิ่มเติมใน เมตตา วิวัฒนาณกุล, ปวัสดรา ชัยวงศ์, Daradirek Ekachai และ Nittaya Campbell, 2560) ส่วนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มีคณะนิเทศศาสตร์ มีเพียงการเปิดสอนเป็นรายวิชาต่าง ๆ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก หรือเปิดเป็นกลุ่มวิชาที่ต้องการเน้นเฉพาะ (Area of concentration) ในระดับปริญญาโท เช่น กลุ่มวิชาการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ ฯลฯ เช่น การสื่อสารทางธุรกิจ การสื่อสารการตลาด เป็นต้นโดยผู้เขียนใช้แนวคิดการจัดกลุ่มนื้อหาของ Littlejohn (1996, 5th edition) เพื่อจำแนกรายวิชาภาษาไทยที่เปิดการเรียนการสอนในประเทศไทยให้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้

- รายวิชาจำแนกตามกลุ่มทฤษฎีทั่วไป (general): หลักและการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ หลักการพูดเบื้องต้น ความรู้พื้นฐานในการพูดภาษาเพื่อการสื่อสารและภาษาคิดปั๊บ
- รายวิชาจำแนกตามกลุ่มทฤษฎีภาษาศาสตร์ (rhetoric): ทฤษฎีภาษาศาสตร์และภาษาพากษ์
- รายวิชาจำแนกตามหัวข้อ/ประดิษฐ์ (thematic): หลักพูดติกรรมภาษา หลักการตีแย้งแสดงเหตุผลจิตวิทยา การพูดและการฟัง
- รายวิชาจำแนกตามการเน้นหลักปฏิบัติทักษะ การฟัง พูด อ่าน เขียน: วานนิพนธ์ การอ่านวินิจฉารการพูดโดยมีเป้าหมาย และไม่มีเป้าหมาย การเตรียมร่างสำหรับการพูด
- รายวิชาจำแนกตามระดับการสื่อสาร (level): การสื่อสารระหว่างบุคคล วานนิเทศในองค์กร การสื่อสารต่างวัฒนธรรม การพูดในที่สาธารณะ
- รายวิชาจำแนกตามบริบทการสื่อสาร (context): หลักและเทคนิคของการประชุมการประชุมอภิปรายการพูดเพื่อธุรกิจการพูดเพื่อความเป็นผู้นำการพูดเฉพาะกิจ/เฉพาะโอกาส
- รายวิชาจำแนกตามเป้าหมายเฉพาะ/การประยุกต์ การสื่อสาร (specific goal/applied): การเจรจาต่อรอง วิชาศิลป์เพื่อการประชาสัมพันธ์

ในการศึกษาแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ในยุค 20 ปีแรกของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เช่น งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ (ระดับอุดมศึกษา) ในประเทศไทย” ของอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2527) “การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และการประกอบงานอาชีพ” ของ อรุณรัตน์ ปิลันธโนวิท และ ดรีนันท์ อนวัชริวงศ์ (2531) และ “การเรียนการสอนสาขาวิทยาศาสตร์ ในระดับอุดมศึกษาของไทย ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ และแนวโน้มในอนาคต” ของ จำนง วิบูลย์ศรี (2532) และในอีก 10 ปีถัดมา เมื่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการวิทยาศาสตร์ใหม่ในประเทศไทย” ของ อรุณรัตน์ ปิลันธโนวิท (2547) และ “แนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์สาขาวิทยาระดับอุดมศึกษา ในประเทศไทยในทศวรรษหน้า” ของ จำนง วิบูลย์ศรี (2544) อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิจัยแนวโน้มการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ทั้งจากช่วงเวลาตั้งแต่ปัจจุบัน ทั้ง ฯ ที่ในยุคสมัยปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในทุกมิติ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ขณะที่ สถานการณ์การเรียนการสอนวิทยาในสหรัฐอเมริกามีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และสภาพสังคม กลับปรากฏการปรับตัวด้านการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยไม่มากและไม่ชัดเจน นัก ลักษณะที่สำคัญของการศึกษาจำนวนหนึ่งเลือกการปิดตัวของสาขาวิทยาลง ทั้ง ฯ ที่วิทยาเป็นฐานคิดสำคัญ ในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษานิเทศศาสตร์และการสื่อสารทุกแขนง นอกเหนือ ยังเป็นศาสตร์ที่องค์กรขึ้นนำจำนวนมากในประเทศไทยให้ความสนใจที่จะฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการสื่อสาร จึงนำมาสู่ปัญหา นำวิจัยในการศึกษาที่ว่า สถานการณ์การเรียนการสอนของศาสตร์ด้านวิทยาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและในประเทศไทยเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบหลาย (multi-methodology) คือทั้งใช้ปริมาณและคุณภาพด้วยผลลัพธ์ที่ได้

ในการตอบคำถามวิจัย “สถานการณ์การเรียนการสอนของศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และในประเทศไทยเป็นอย่างไร” ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร และเวปไซต์ที่เกี่ยวข้อง (documentary study) การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ (quantitative content analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารประวัติความเป็นมา ภูมิหลัง พัฒนาการ หลักสูตร ตำรา และอื่น ๆ ที่ปรากฏในบทความ งานวิจัยและเวปไซต์ต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย (โดยเฉพาะหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัย) ส่วนแหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ในการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างเวปไซต์และหลักสูตรจากมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา (ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก) ค้นจากเวปไซต์ www.peterson.com โดยใช้คำสืบค้น “Speech” “Speech Communication” “Communication/s” “Communication Studies” “Communication Arts” จากนั้น คัดเลือกเฉพาะมหาวิทยาลัยทางนิเทศศาสตร์ที่ติด 20 อันดับแรกของโลกจากการสำรวจ QS World University Ranking in Communication and Media Studies นอกจากนี้ ค้นค่าว่าจากเวปไซต์ www.theguardian.com/higher-education-network/ng-interactive และ www.huffingtonpost.co.uk เป็นมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ Top Ten ของประเทศไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 25 แห่ง (บางมหาวิทยาลัยติดทั้งอันดับโลกและอันดับประเทศไทย)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้แก่ มหาวิทยาลัยที่มีการสอนนิเทศศาสตร์ในระดับต่าง ๆ

เข่น คณะ ภาควิชา สาขาวิชา โดยสืบค้นรายชื่อที่มีปรากฏบนเว็บไซต์/ฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (www.mua.go.th) นอกจากนี้ ต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการเผยแพร่หลักสูตรและรายวิชา ในเว็บไซต์ และ/หรือมหาวิทยาลัยที่ยืนดีส่งหลักสูตรให้แก่ ผู้วิจัย ในภาพรวม มีมหาวิทยาลัยที่มีการเผยแพร่หลักสูตร ในภาพรวม 50 แห่ง แต่มีการเผยแพร่รายวิชาที่เปิดสอน และเข้าเกณฑ์การเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้เพียง

26 แห่ง

ในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ ได้วิเคราะห์ ความถี่ และค่าร้อยละของสิ่งต่อไปนี้: 1) กลุ่มวิชา/สาขาวิชาที่เน้น (area of concentration) 2) กลุ่มวิชาและจำนวนวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและโท ของมหาวิทยาลัยสหรัฐอเมริกาที่ติดอันดับแรก 3) กลุ่มวิชา และจำนวนวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรในระดับปริญญาตรี และโทของมหาวิทยาลัยไทยนอกจากนี้ ยังสร้างกรอบ การวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มวิชาตาม Theories of Human Communication ของ Littlejohn (1996, 5th edition) ซึ่งในการศึกษานี้แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มทฤษฎีทั่วไป (general) 2) กลุ่มที่เป็นแก่นสาระหลัก ของมหาวิทยา (thematic) ได้แก่ ภาษา การโน้มน้าวใจและจิตวิทยา (ผู้วิจัยได้เพิ่ม “สื่อและเทคโนโลยี” ไว้ในกลุ่มนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์) 3) กลุ่มที่แบ่งตามระดับการสื่อสาร (level) ได้แก่ การสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ระดับวัฒนธรรม และระดับโลก (เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์เข่นกัน) 4) กลุ่มที่แบ่งตามบริบท (contextual) ได้แก่ บริบท ทางการศึกษาการเมือง การสาธารณสุขหรือการแพทย์ (health) การตลาดและธุรกิจ เป็นต้น และ 5) กลุ่มที่แบ่งตามเป้าหมาย ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการรณรงค์ทางสังคม เพื่อการพัฒนา เพื่อลดความขัดแย้ง เป็นต้น

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยใช้โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (purposive sampling) (ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ ผู้สอนในภาควิชาภาษาไทย

ในประเทศไทยและต่างประเทศ; ผู้บริหาร/ผู้ดูแลภาควิชาที่รับผิดชอบหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยภาครัฐ และเอกชน; ผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการอุดมศึกษา) จำนวนทั้งสิ้น 18 ท่าน (ไทย 15 ท่าน อเมริกัน 2 ท่าน และนิวซีแลนด์ 1 ท่าน) โดยแบบสัมภาษณ์ ครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้: สาเหตุที่ศาสตร์ด้านภาษาไทย ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรในประเทศไทย ความเห็นต่อ หลักสูตรและเนื้อหารายวิชาในระดับปริญญาตรีและโท

4.0 ผลการวิจัย

ในการตอบคำถามวิจัย “สถานการณ์การเรียน การสอนของศาสตร์ด้านภาษาไทยของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยเป็นอย่างไร” ผู้วิจัยจะ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สถานการณ์ การเรียนการสอนของศาสตร์ด้านภาษาไทยของมหาวิทยาลัย ในสหรัฐอเมริกา และ ส่วนที่ 2 สถานการณ์การเรียนการสอน ของศาสตร์ด้านภาษาไทยของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยแต่ละส่วนจะกล่าวถึง การปรับซื่อภาควิชาของ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งเคยใช้ชื่อภาควิชาภาษาไทย การปรับด้านเนื้อหาหลักสูตร และการบริหารจัดการและ อำนวยความสะดวกในการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สถานการณ์การเรียนการสอนศาสตร์ด้าน ภาษาไทยของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา

4.1.1 การปรับซื่อภาควิชาของมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ ซึ่งเคยใช้ชื่อภาควิชาภาษาไทย: ผลการวิจัยพบว่า ทั้งมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ และ มหาวิทยาลัยอื่นจำนวนมากในประเทศไทยยังมี การเปิดสอนโปรแกรมหรือหลักสูตรหรือสาขาวิชาด้าน ภาษาไทย เช่น วากศาสตร์ (Rhetoric) การสื่อสารระหว่าง บุคคล (Interpersonal communication) การสื่อสาร องค์กร (Organizational communication) และอื่น ๆ ภายใต้ชื่อภาควิชาต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ภาควิชาภาษาไทย (Department of Speech/Speech Communication) โดยตรงเหมือนในอดีต (ดูในภาคผนวก ก) สำหรับชื่อที่ ปรับใหม่ก็มีความหมายที่เป็นกลาง เช่น “Communication”

หรือ “Communication Studies” อย่างไรก็ตาม ยังมีมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่ง (ส่วนใหญ่มักเป็น Community College) ที่ยังคงใช้ชื่อ Department of Speech Communication หรืออื่น ๆ ด้านวิทยาศาสตร์ (ดูในภาคผนวก ข)

นอกจากนี้จากการศึกษาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิทยาศาสตร์อย่างยาวนานบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยอัลลิโนย์ส์ เออร์บานา-แซมเพลน และมหาวิทยาลัยมิชิแกน แอน อาร์เบอร์ พบร่วมกับมหาวิทยาลัยอัลลิโนย์ส์ คือ เพื่อให้สอดคล้องกับวิัฒนาการ การสื่อสารของมนุษย์ ความก้าวหน้าทางสื่อและเทคโนโลยี และความต้องการของตลาดแรงงานในวงการต่าง ๆ

4.1.2 การปรับเนื้อหาหลักสูตร: จากการวิเคราะห์หลักสูตรของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างพบว่า การปรับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิทยาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

ก) การปรับขยายขอบเขตของเนื้อหาหลักสูตร: ได้แก่ การขยายขอบเขตของเนื้อหาหลักสูตรจาก “การเน้นเฉพาะศาสตร์ทางวิทยาและ การสื่อสารของมนุษย์” ไปจนถึงการศึกษาสื่อ (media studies) และการสื่อสารผ่านสื่อ (mediated communication) รายวิชาต่าง ๆ ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยี (เช่น มิติผลกรอบบทต่อความสัมพันธ์และรูปแบบการสื่อสาร) โดยจัดการเรียนการสอนเป็นลักษณะโปรแกรมการศึกษาร่วม เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแองเจลิส (University of California, Los Angeles-UCLA) เปิดสอนโปรแกรม Human and Media Studies มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตเต็ปเปิดสอนโปรแกรม Interpersonal, Organizational, and Mass Media Communication หรือมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมดิสัน เปิดสอนโปรแกรม Interpersonal, Group, Organizational, Mass Media, and Online Communication หรือมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบร์กเลีย (University of California, Berkeley) เปิดสอนรายวิชา ด้านวิทยาศาสตร์กับสื่อใหม่ (Rhetoric of New Media) เป็นต้น

ข) การปรับเพิ่มชื่อภาควิชาแต่ยังคงเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์: เช่น มหาวิทยาลัยไอโวว่าได้เปลี่ยนชื่อภาควิชาจาก “Speech Communication” เป็น “Communication Studies” แต่รายวิชาต่าง ๆ ยังเน้นการสื่อสารของมนุษย์ในระดับต่าง ๆ และวิชาทางวิทยาศาสตร์

ค) การคงหลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ (Rhetoric) ไว้แต่เปลี่ยนสังกัดไปอยู่กับภาควิชา/สำนักวิชาอื่น: เช่น มหาวิทยาลัยมิชิแกน แอน อาร์เบอร์นำหลักสูตรวิทยาศาสตร์แยกไปไว้ที่ Department of Rhetoric and Composition มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตเต็ปนำหลักสูตรวิทยาศาสตร์แยกไปไว้ที่ Department of Writing, Rhetoric and American Cultures หรือมหาวิทยาลัยเท็กซัส ออสติน นำหลักสูตรวิทยาศาสตร์แยกไปไว้ที่ Department of Rhetoric and Writing เป็นต้น

ง) การปรากฏกลุ่มวิชาด้านวิทยาที่ต้องการเน้น (area of concentration): เมื่อวิเคราะห์ทุกกลุ่มวิชาที่เน้นในหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการเลือกเป็นวิชาเอก (major) หรือเป็นกลุ่มความสนใจหรือที่ต้องการเน้น (area of concentration) พบร่วม มี 12 กลุ่มวิชาบรรจุในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา โดยที่ติดอันดับมากที่สุดคือกลุ่มวิชาเกี่ยวกับ “การสื่อสารในมิติวัฒนธรรม” และ “การสื่อสารทางการเมือง” (กลุ่มวิชาละ 8 มหาวิทยาลัย) รองลงมา คือ “การสื่อสารระหว่างบุคคล” และ “การสื่อสารผ่านสื่อหรือในมิติเกี่ยวกับสื่อ และเทคโนโลยี” (กลุ่มวิชาละ 7 มหาวิทยาลัย) และ “การสื่อสารสุภาพ” “วิทยาศาสตร์/การสื่อสารสาระณะ” และ “การสื่อสารองค์กร” (กลุ่มวิชาละ 6 มหาวิทยาลัย)

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์รายวิชาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทที่ปรากฏในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา โดยไม่นับรวมวิชาสัมมนา (seminar) ฝึกงาน (internship) และหัวข้อพิเศษ (special topic) พบร่วม มีรายวิชาตามกลุ่มวิชาทางวิทยาศาสตร์หรือการสื่อสารของมนุษย์ตามแนวคิดของ Littlejohn (1996) โดยสามารถสรุปจำนวนวิชาในแต่ละกลุ่มในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายวิชาตามกลุ่มวิชาทางวิทยาศาสตร์หรือการสื่อสารของมนุษย์ที่ปรากฏในหลักสูตรระดับปริญญาตรีและโทของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา

กลุ่มวิชา	จำนวนวิชา (นับตามชื่อวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร)		กลุ่มวิชา	จำนวนวิชา (นับตามชื่อวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร)			
1. กลุ่มวิชา : แนวคิด/ทฤษฎีการสื่อสาร	ป.ตรี	ป.โท	3. กลุ่มวิชา: แบ่งตามระดับการสื่อสาร (level)	ป.ตรี	ป.โท		
● การสื่อสารทั่วไป/พื้นฐาน	26	10	● การสื่อสารภายในตนเอง	-	5		
● ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสาร ภาษา สื่อ และวัฒนธรรม	12	2	● การสื่อสารระดับบุคคล/ระหว่างบุคคล	26	11		
			● การสื่อสารระดับกลุ่ม	18	3		
			● การสื่อสารระดับองค์กร	20	9		
			● การสื่อสารระดับสาธารณะ	13	4		
			● การสื่อสารระดับวัฒนธรรม	22	15		
2. กลุ่มวิชา: วิชาศาสตร์/การตีແย້ງ แสดงเหตุผล	ป.ตรี	ป.โท	4. กลุ่มวิชา: แบ่งตามหัวข้อ/ประเด็น (thematic)	ป.ตรี	ป.โท		
● แนวคิด ทฤษฎี วิธีวิจัย	14	8	● ภาษา	47	20		
● วิชาศาสตร์กับการเมือง	13	3	● การโน้มน้าวใจ/จิตวิทยา	16	7		
● วิชาศาสตร์และวัฒนธรรม	9	2	● สื่อและเทคโนโลยี	25	8		
● วิชาศาสตร์กับสื่อและเทคโนโลยี	4	2	● จริยธรรม	4	4		
● วิชาศาสตร์กับการแสดง/สุนทรียะ	7	2					
● วิชาศาสตร์และจริยธรรม	6	-					
● วิชาศาสตร์และภาษา	6	3					
● วิชาศาสตร์กับกลุ่มเฉพาะทาง/วิชาชีพ	7	-					
● วิชาศาสตร์กับปรัชญา		3					
5. กลุ่มวิชา: แบ่งตามบริบทเฉพาะ (context)	ป.ตรี	ป.โท	7. กลุ่มวิชา: แบ่งกลุ่มเฉพาะ (specific group)**	8			
● การศึกษา/การเรียนการสอน	2	-	● เพศ (gender)	3			
● ครอบครัว	3	1	● ชุมชน/คนเมือง	3			
● สาธารณสุข/สุขภาพ	8	6	● กลุ่มคนสูงอายุ/คนพิการ	2			
● ธุรกิจ	22	8					
● การเมือง	9	4					
6. กลุ่มวิชา: แบ่งตามเป้าหมายเฉพาะ (specific goal)	ป.ตรี	ป.โท	** เป็นกลุ่มเพิ่มเติมจากการแบ่งกลุ่มของ Littlejohn (1996)				
● เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน/ความเป็น พลเมือง	4	-					
● เพื่อการเปลี่ยนแปลง/เคลื่อนไหวสังคม	6	3					
● เพื่อแก้ไข/จัดการความขัดแย้ง/ ความเสี่ยง/เพื่อสันติภาพ	8	4					
● เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม	2	-					
● เพื่อการประกอบอาชีพทั่วไป	2	2					

จากการที่ 1 พบว่า กลุ่มวิชาที่มีรายวิชาเปิดสอนมากที่สุด คือ กลุ่มวิชาที่แบ่งตาม “ระดับการสื่อสาร” (98 ชื่อวิชา) โดยในกลุ่มนี้พบ “การสื่อสารระดับบุคคล” มากที่สุด (26 ชื่อวิชา) “การสื่อสารระดับบุคคล” (22 ชื่อวิชา) และ “การสื่อสารระดับองค์กร” (20 ชื่อวิชา) ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า รายวิชาต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มเน้นการศึกษา แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่ “เป็นแกน” ของแต่ละกลุ่มมากกว่าเชิงประยุกต์ (applied-ในที่นี้หมายถึงการฝึกทักษะผ่านการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ได้จริง) นอกจากนี้ ยังพบว่า รายวิชาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่มีชื่อเสียง เช่น มหาวิทยาลัยเพอร์ดิว มหาวิทยาลัยเท็กซัส ออสติน มหาวิทยาลัยอริโซนาสเตท (Arizona State University) จะมีการเรียนการสอนแบบเจาะลึกเป็นระดับ โดยเฉพาะในสาขานี้ที่ต้องการเน้น ดังนี้

- เริ่มจากวิชาปั้นฐานแบบกว้าง ๆ ให้เข้าใจบทบาท ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา และความเกี่ยวโยงของ วิชานี้ ๆ กับชีวิตและการทำงาน
- ต่อมาเป็นวิชาให้ความรู้และแนวคิดทางวิชาการ และการนำความรู้นั้นไปใช้
- สุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ สมมนา หรือ ฝึกงาน ในด้านนั้น ๆ

นอกจากนี้ ผลการศึกษาบ่งบอกว่า เกือบทุกมหาวิทยาลัย ที่ติดอันดับกำหนดให้วิชาการสื่อสารด้วยการพูด (oral communication) และการสื่อสารด้วยการเขียน (written communication) เป็นวิชาบังคับพื้นฐานในหลักสูตรระดับ ปริญญาตรีโดยเฉพาะวิชาการสื่อสารด้วยการพูดเป็นวิชาบังคับในมหาวิทยาลัย 17 แห่ง และวิชาการสื่อสารด้วยการเขียนเป็นวิชาบังคับในมหาวิทยาลัย 20 แห่ง ขณะที่ มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับอีก 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัย เท็กซัส ออสติน และมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก (New York University) กำหนดให้ผู้เรียนทางวิทยาลักษณ์ เลือกเรียน ภาษาต่างประเทศเป็นวิชาบังคับ (requirement) ด้วย ในด้านการให้ความสำคัญกับความเป็นสาขาวิชา ลักษณะร่วม ที่สำคัญของหลักสูตรภาษาไทยในสหรัฐอเมริกา คือ การเน้น ความเป็น “สาขาวิชา” (interdisciplinary) ดังนั้น ในชื่อหลักสูตรของบางมหาวิทยาลัยทั้งระดับปริญญาตรี

หรือจะมีการลงท้ายคำว่า “interdisciplinary” ไว้ท้าย หลักสูตรและปริญญา

สำหรับการศึกษาระดับปริญญาโท เมื่อวิเคราะห์ รายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรระดับปริญญาโทของ มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า โดยทั่วไป ในแต่ละมหาวิทยาลัยมีจำนวนวิชาที่เปิดสอน น้อยกว่าระดับปริญญาตรีมาก เนื่องจากส่วนใหญ่เน้นไป ทางวิจัย ด้านคัว การสัมมนา และการเลือกหัวข้อพิเศษ (special topics)

4.1.3 การบริหารจัดการและอำนวยความสะดวก ในการสอน: จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเว็บไซต์/ เอกสารของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้บริหาร หลักสูตรมีการบริหารจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกในการ สอนอย่างน้อย 3 ด้าน ดังนี้

ก) การจัดสถานที่และอุปกรณ์เพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ทั้งภายในภาควิชาเองหรืออาชีวศึกษา ร่วมมือ จากรายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ติดอันดับล้วนแต่ มีเวทีและการจัด สถานการณ์จริงเพื่อฝึกทักษะการพูด ไม่ว่าการจัดตั้งศูนย์ ฝึกของตนเองหรือการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะทาง วิทยาไทยเป็นประจำทั้งในระดับมหาวิทยาลัย ชุมชนหรือ ระดับชาติ รวมถึงการจัดการฝึกอบรม (training) ให้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น ที่มหาวิทยาลัยเชาเริร์นแคลลิฟอร์เนีย มีการจัดการสถานที่ เพื่อฝึกปฏิบัติการภาษาในภาควิชา ได้แก่ Forensic Lab เพื่อฝึกทางด้านการพูดหน้าที่ประชุมชน และ Annenberg Experiment and Collaboratory เพื่อฝึกการวิจัยทางนิเทศ และนิเทศศาสตร์ หรือที่มหาวิทยาลัยชิคาโก (University of Chicago) มี Center for the Study of Communication and Society เป็นต้น

ข) การจัดหน่วยงานหรือผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน เนื่องจากมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับส่วนใหญ่เปิดวิชาต่าง ๆ เป็นวิชาเลือกตามความสนใจหรือตามกลุ่มวิชาที่นั่น รวมทั้ง ให้เลือกวิชาจากนักศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้พื้นฐานหรือ เชิงลึกในกลุ่มวิชาที่จะศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีหน่วยงาน หรือแต่ตั้งตัวผู้ให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่ผู้เรียน เช่น

มหาวิทยาลัยมิชigan แอน อาร์เบอร์ จะมีแผนก Departmental Advising เพื่อให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการศึกษาเรียนรู้ รูปแบบต่าง ๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล งานวิจัย รวมถึง เครือข่ายศิษย์เก่าและองค์กรวิชาชีพ และมีการติดตาม ความก้าวหน้าของผู้เรียนให้เป็นไปตามทิศทางที่วางแผนไว้ หรือมหาวิทยาลัยมิชigan เสตท เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ทดลองเรียน ในโปรแกรม “Experience Alternative Track” เพื่อดูว่าต่างกับความสนใจและความสามารถของ ตนหรือไม่

ค) การจัดสภาพการเรียนสำหรับการต่อยอดทาง วิชาการและการประกอบวิชาชีพ เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรและ รายวิชาที่เปิดสอนของมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับในระดับ ปริญญาโท พบว่า มหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่ง เน้นให้ผู้เรียน เลือกกลุ่มวิชาที่ต้องการศึกษาได้อย่างอิสระโดยแบ่งเป็น 2 สายอย่างขั้ดเจน คือ (1) สายต่อยอดทางวิชาการ (academic) เพื่อการเรียนต่อขั้นสูงขึ้นไปหรือปริญญาเอก และ/หรือการประกอบอาชีพเป็นผู้สอนหรือนักวิชาการทาง ด้านวิทยา/นิเทศศาสตร์ (2) สายเพื่อประกอบวิชาชีพ (professional)

4.2 สถานการณ์การเรียนการสอนศาสตร์ด้าน วิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหรือ มีหลักสูตรทางนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 50 แห่ง ในการเรียนการสอนในระดับคณบกที่สุดคือ 27 คณบกที่ใช้ชื่อต่าง ๆ เช่น นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ และ สื่อสารมวลชน สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้เป็นระดับภาควิชา ($g=8$) หลักสูตร ($g=4$) สาขาวิชา ($g=9$) และระดับวิชาเอก ($g=2$) ตามลำดับ ในส่วนนี้ ผู้จัดการนำเสนอผลเกี่ยวกับการปรับตัว ของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

4.2.1 การปรับตัวของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอน วิทยาศาสตร์ในประเทศไทย: จากการวิเคราะห์หลักสูตร นิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ รวมทั้งสิ้น 40 แห่ง สามารถสรุปโปรแกรมการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เน้นหรือ วิชาเอกได้ 147 โปรแกรม โดย กลุ่มสาขาวิชา “การสื่อสาร

มวลชน” ซึ่งประกอบด้วยสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร ภาพนิทรรศ เป็นต้น) เป็นกลุ่มที่มีการเปิด สอนมากที่สุดในระดับปริญญาตรี คือ 58 โปรแกรม (ร้อย ละ 39.46) ในขณะที่มีการเปิดสอนวิทยาศาสตร์เป็นวิชาเอก หรือสาขาวิชาที่เน้นเพียง 2 โปรแกรม (ร้อยละ 1.36)

4.2.2 การปรับเนื้อหาหลักสูตร: จากการวิเคราะห์ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่าง 26 แห่งในประเทศไทย พบทิศทางการสอนและปรับ รายละเอียดเกี่ยวกับรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยา 3 ลักษณะ ดังนี้

ก) รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์คุณลักษณะ เป็นวิชาแกน: วิชาที่เป็นวิชาพื้นฐานจำนวนไม่กี่วิชาและ เน้นแนววิคิด/ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการสื่อสาร จิตวิทยา เป็นต้น จะถูกกำหนดเป็นวิชาแกนสำหรับผู้เรียน ทั้งเป็นวิชาแกน ของการศึกษาทั่วไป (general education) ในชั้นปี 1 และ 2 และ/หรือเป็นวิชาแกนของคณบกฯ หรือภาควิชาฯ ขณะที่ ชั้นปี 3 และ 4 วิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่เน้นเชิงประยุกต์

ข) เน้นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียน มากกว่าการพูดเล็กน้อย: มหาวิทยาลัย 9 แห่งจาก 26 แห่ง (ร้อยละ 34.78) เปิดสอนวิชาเกี่ยวกับทักษะด้านการพูด ขณะที่ 10 แห่ง (ร้อยละ 43.47) เปิดสอนวิชาเกี่ยวกับทักษะ การเรียน มีมหาวิทยาลัยเพียง 5 แห่ง (ร้อยละ 19.23) ที่ สอนทั้งทักษะการพูดและการเขียน

ค) ลักษณะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสื่อและ เทคโนโลยี: รายวิชาเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน มักเน้นด้านผลกระทบของสื่อและเทคโนโลยีต่อการสื่อสาร ของมนุษย์ ขณะที่รายวิชาสำหรับวิชาเอกหรือโท เน้น การนำเสนอสื่อและเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการผลิต หรือการนำเสนอหากว่าการฝึกทักษะการสื่อสารผ่านสื่อ และเทคโนโลยี (mediated communication skill)

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์รายวิชาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทที่ประกาศในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย พบว่า มีรายวิชาตามกลุ่มวิชา ทางวิทยาศาสตร์หรือการสื่อสารของมนุษย์ตามแนวคิดของ Littlejohn (1996) โดยสามารถสรุปจำนวนวิชาในแต่ละ กลุ่มในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงรายวิชาตามกลุ่มวิชาทางวิทยาศาสตร์ที่สอนของมนุษย์ที่ปรากฏในหลักสูตรระดับปริญญาตรีและโทของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย

กลุ่มวิชา	จำนวนวิชา / ก=จำนวน มหาวิทยาลัยที่เปิดสอน	กลุ่มวิชา	จำนวนวิชา / ก=จำนวน มหาวิทยาลัยที่เปิดสอน		
1. หลัก/แนวคิด/ทฤษฎีช่องครอบคลุมการสื่อสารด้วยสื่อบุคคล/การสื่อสารของมนุษย์ <ul style="list-style-type: none"> ทฤษฎีการสื่อสารของมนุษย์ ทฤษฎีเชิงปรัชญา ทฤษฎีเชิงสุนทรียะ 	ป.ตรี 10 (n=23)	ป.โท 18 4 (n=10) 13 (n=11) 1 (n=1)	4. กลุ่มวิชา: แบ่งตามหัวข้อ/ประเด็น (thematic) <ul style="list-style-type: none"> ภาษา ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารโดยตรง ทักษะการพูด ทักษะการเขียน ทักษะการอ่านและการเขียน การแสดงออกทางด้านภาษา การออกเสียงภาษา อวัจนะภาษา 	ป.ตรี 56 15 3 (n=4) 7 (n=9) 5 (n=10) - - - - 1 (n=1)	ป.โท 33 15 3 (n=3) - - 2 (n=2) 1 (n=1) 8 (n=6) 1 (n=1)
2. หลัก/แนวคิด/ทฤษฎีวิทยา/วิชาศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> การพูดพื้นฐาน ภาษาศาสตร์ ทฤษฎีภาษาไทย/วิทยาศาสตร์ ทฤษฎีภาษาศาสตร์ 	ป.ตรี 15 (n=12)	ป.โท 3 -	● การนั่งหัวใจ/จิตวิทยา <ul style="list-style-type: none"> การนั่งหัวใจ จิตวิทยา จิตวิทยาการสื่อสาร จิตวิทยาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 	ป.ตรี 30 14 (n=17) 2 (n=5) 8 (n=8) 6 (n=9)	ป.โท 4 2 (n=3) 2 (n=2) 1 (n=1)
3. กลุ่มวิชา: แบ่งตามระดับการสื่อสาร (level) <ul style="list-style-type: none"> การสื่อสารภายในองค์กร การสื่อสารระดับบุคคล/ระหว่างบุคคล <ul style="list-style-type: none"> ทฤษฎีเชิงวิชาการ ทฤษฎีเชิงปรัชญา การสื่อสารระดับกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> ทฤษฎีเชิงวิชาการ ทฤษฎีเชิงปรัชญา การสื่อสารทางทั่วไป <ul style="list-style-type: none"> ทฤษฎีเชิงวิชาการ ทฤษฎีเชิงปรัชญา การสื่อสารระดับสาธารณะ การสื่อสารระดับวัฒนธรรม 	ป.ตรี 40 7 (n=9) 11 (n=17) 6 (n=6) 5 (n=7) 6 (n=9) 5 (n=7)	ป.โท 47 1 (n=1) 15 7 (n=7) 8 (n=11) 4 3 (n=3) 1 (n=1) 17 7 (n=9) 10 (n=7) 3 (n=4) 7 (n=9)	● สื่อและเทคโนโลยี <ul style="list-style-type: none"> สื่อ/เทคโนโลยีกับการสื่อสาร สื่อใหม่ นวัตกรรม (innovation) และการเปลี่ยนแปลง 	ป.ตรี 11 5 (n=6) 3 (n=3) 3 (n=3)	ป.โท 13 5 (n=5) 8 (n=6)
● จริยธรรม					1
5. กลุ่มวิชา: จำแนกตามบริบทเฉพาะ (context) <ul style="list-style-type: none"> ธุรกิจ ทั่วไป ท่องเที่ยว/บันเทิง การตลาด การเมือง สาธารณสุข/สุขภาพ 	ป.ตรี 21 6 4 (n=4) 2 (n=2) 8 (n=10) 7 (n=10) -	ป.โท 33 12 (n=8) 3 (n=3) 9 (n=3) 6 (n=8) 2 (n=2) 1 (n=1)	6. กลุ่มวิชา: จำแนกตามเป้าหมายเฉพาะ (specific goal) <ul style="list-style-type: none"> เพื่อใช้ในวิชาชีพทางนิเทศศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ สื่อสารมวลชน/การแสดง เพื่อการบริหารจัดการ <ul style="list-style-type: none"> การบริหารจัดการทั่วไป การบริหารจัดการความสัมพันธ์ การจัดการโครงการ เพื่อการพัฒนา เพื่อแก้ไข/จัดการวิกฤต/ความขัดแย้ง 	ป.ตรี 34 13 8 (n=12) 5 (n=12) 14 3 (n=3) 11 (n=15) 4 (n=4) 3 (n=4)	ป.โท 19 - - - 5 (n=3) 2 (n=2) - 3 (n=3) 6 (n=2) 3 (n=4)

จากการที่ 2 พบร. ในระดับปริญญาตรีกลุ่มวิชาทางวิทยาที่มีจำนวนมหาวิทยาลัยเปิดสอนมากที่สุด (ก) คือ กลุ่มวิชาเกี่ยวกับ “หลัก/แนวคิด/ทฤษฎีการสื่อสาร” (มหาวิทยาลัย 23 แห่งจาก 26 แห่ง) (ร้อยละ 88.46) รองลงมา คือ กลุ่มวิชาแบ่งตามระดับ ซึ่งได้แก่ “การสื่อสารระหว่างบุคคล” และ “จิตวิทยา” (17 แห่ง) (ร้อยละ 65.38) เมื่อพิจารณาตามจำนวนวิชาที่มีการเปิดสอนในแต่ละกลุ่ม พบร. กลุ่มวิชาเกี่ยวกับ “ประเด็นสำคัญของการสื่อสาร” ซึ่งครอบคลุมประเด็นหลัก คือ ภาษา การโน้มน้าวใจ/จิตวิทยา สื่อและเทคโนโลยี และจิยธรรมมีจำนวนวิชาที่เปิดสอนมากที่สุด คือ มีจำนวนวิชาที่มีการเปิดสอนในกลุ่มนี้ รวม 56 ชื่อวิชา (ร้อยละ 31.82) โดยเฉพาะรายวิชาเกี่ยวกับ การโน้มน้าวใจและจิตวิทยา

สำหรับในระดับปริญญาโท กลุ่มวิชาที่มีจำนวนมหาวิทยาลัยเปิดสอนมากที่สุด (ก) คือ กลุ่มวิชาเกี่ยวกับ หลัก/แนวคิด และทฤษฎีการสื่อสาร ซึ่งพบว่า “ทฤษฎีเชิงประยุกต์” มีจำนวนมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนและจำนวนรายวิชาที่พบร. ในหลักสูตร มากกว่า “ทฤษฎีพื้นฐานทั่วไป” เล็กน้อย คือ มีมหาวิทยาลัยเปิดสอนทฤษฎีการสื่อสารเชิงประยุกต์ 11 แห่ง (จาก 13 แห่ง) (ร้อยละ 84.62) และ ทฤษฎีพื้นฐานทั่วไป 10 แห่ง (ร้อยละ 76.92) โดยมีจำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในกลุ่มนี้ 8 และ 7 ชื่อวิชาตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามจำนวนวิชาที่มีการเปิดสอนในแต่ละกลุ่มกลุ่มวิชาที่จำแนกตาม “ระดับการสื่อสาร” มีจำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ระดับปริญญาโทมากที่สุด คือ 47 ชื่อวิชา (ร้อยละ 30.72) โดยระดับการสื่อสาร “องค์กร” พบร.มากที่สุดในกลุ่มนี้ คือ 17 ชื่อวิชา (ร้อยละ 11.11)

นอกจากนี้ ทั้งในหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโท กลุ่มวิชาด้านภาษา ส่วนใหญ่เน้นวิชาเกี่ยวกับการอุบัติแบบสารและเนื้อหา โดยเฉพาะเพื่อการประยุกต์ใช้ในอาชีพต่าง ๆ มากกว่าทักษะการสื่อสารด้วยภาษา อีกทั้งยังพบแนวโน้มในการเปิดสอนรายวิชาเกี่ยวกับ “สื่อใหม่” และ “นวัตกรรมการสื่อสาร” มากขึ้น ขณะที่วิชาเกี่ยวกับจิยธรรมมีเปิดสอน

เพียง 1 แห่ง (1 วิชา) สำหรับกลุ่มวิชาที่จำแนกตามบริบท เอกพัฒนาในบริบท “ธุรกิจ” มากที่สุด 12 ชื่อสาขา (ร้อยละ 7.84) รองลงมา คือ การตลาด 6 ชื่อวิชา (ร้อยละ 3.92) แต่มีจำนวนมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนรายวิชา “การสื่อสาร การตลาด” มากกว่าบริบทอื่น ๆ คือ มี 8 แห่ง (ร้อยละ 61.54)

สำหรับทศนิยมผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิทยาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างทุกท่านเห็นพ้องในทิศทางเดียวกันว่าศาสตร์วิทยาเป็นรากฐานความรู้และทักษะ การสื่อสารของมนุษย์ในสังคมทุกระดับ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคต่อการเข้าถึงศาสตร์วิทยาในต่างประเทศและประเทศไทย มี 2 ประการสำคัญ คือ “การไม่รู้จักและไม่เข้าใจศาสตร์” และ “การเป็นศาสตร์ที่คนไม่รับรู้ถึงลักษณะความเป็นวิชาชีพ” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การไม่รู้จักและไม่เข้าใจศาสตร์: กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประชาชนส่วนมากเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเป็นวิทยาในขณะที่กลุ่มคนที่รับรู้มีจำนวนน้อยและงดงาม อีกทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ ความเฉพาะและขัดเจนของศาสตร์ได้กลืนไปกับการสอนนิเทศศาสตร์ในสาขาวิชานี้ ๆ

2) การไม่รับรู้ถึงลักษณะความเป็นวิชาชีพของศาสตร์: กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าแม้ศาสตร์ด้านวิทยาจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับและบริบทต่าง ๆ แต่ตัวศาสตร์เองไม่ได้เน้นความเป็นวิชาชีพ หรือหากเน้นทักษะเชิงวิชาชีพมากเกินไปอาจจะทำให้ขาดจุดยืนในความเป็นศาสตร์

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งยังแสดงทศนิยมว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้ด้านนี้โดยตรงมีไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดการต่อยอด รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคณาจารย์ที่ศึกษาวิทยาจากต่างประเทศมาโดยตรง อีกทั้งการสร้างเครือข่ายนักวิชาการและวิชาชีพด้านวิทยาลัยเพื่อยุ่งในจุดเริ่มต้นไม่แข็งแรงเหมือนเครือข่ายในต่างประเทศ

5.0 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการประมวลผลที่ได้จากการวิจัยจากกลุ่มต่าง ๆ และการศึกษาเอกสาร บทความ ได้แก่ หลักสูตร รายวิชา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาภาษาไทยทั้งของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการเผยแพร่บนเว็บไซต์ต่าง ๆ จากมุมมองเชิงบริหารจัดการสถาบัน การศึกษา สามารถสรุปสภาพของ การศึกษาภาษาไทยที่ผ่านมาและแนวโน้มที่ควรจะเป็นในอนาคตได้ดังนี้

5.1 ในสหรัฐอเมริกา ภาษาไทยยังคงบทบาทการเป็นศาสตร์พื้นฐานสำคัญและแก่นหลักของการสื่อสารของมนุษย์

ในสหรัฐอเมริกา วิชาด้านภาษาศาสตร์และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ (Rhetorical theories) ยังเป็นรากฐานของหลักการพูด โดยเฉพาะการพูดหน้าที่ชุมชน และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารของมนุษย์ สำนักคิดต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบันจาก การวิเคราะห์เริ่มต้นและวิเคราะห์เนื้อหาของมหาวิทยาลัย ในสหรัฐอเมริกาต่าง ๆ พบร่วมมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ และต่อความต้องการของตลาดแรงงานโดยการปรับตัว มีการปรับเปลี่ยนใน 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1) มีการเปลี่ยน “ชื่อภาควิชา” (department) จากตั้งเดิมคือ Department of Rhetoric หรือ Elocution มาเป็น (→) Public Speaking → Speech/Speech Communication → Human Communication → จนถึง Communication/Communication Studies/Communication Arts ในปัจจุบัน ด้วย 3 วัตถุประสงค์ สำคัญ คือ 1) เพื่อให้ครอบคลุมการสื่อสารของมนุษย์อย่างกว้างขวางที่สุด 2) เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนถึงความหลากหลายในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทางนิเทศศาสตร์ และ 3) เพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อมวลชน

ขณะเดียวกัน เมื่อวิเคราะห์ชื่อรายวิชาต่าง ๆ ใน Department of Communication หรือ Communication Studies ของหลาย ๆ มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ยังคงเป็นรายวิชาทางภาษาศาสตร์ (เช่น ปรัชญาภาษาศาสตร์ การโต้แย้งแสดงเหตุผล ภาษาพิพากษ์) และการสื่อสารในระดับต่าง ๆ รวมถึงวิชาอื่น ๆ เช่น การโน้มน้าวใจ (persuasion) นอกจากนี้ ภาควิชา/กลุ่มวิชาทางภาษาไทยที่มีการสอนในมหาวิทยาลัยปัจจุบันยังคงมีลักษณะเดิม ไม่ต่างจากกลุ่มวิชาภาษาไทย ในอดีตจากการศึกษาของ McBath and Jeffrey (1978) ดังนั้น การปรับเปลี่ยนของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา จึงเป็นเพียงการเปลี่ยนชื่อภาควิชา แต่คงเนื้อหาวิชาของภาษาไทย (Speech Communication) ไว้เช่นเดิม

2) ย้าย “ภาษาศาสตร์” ออกจาก “การสื่อสารของมนุษย์” (Human Communication) และ “การสื่อสารทั่วไป” (General Communication) ไปอยู่คณมหรือภาควิชาที่เห็นว่า มีจุดเน้น (Focus) และแนวทางการศึกษาและวิจัยที่ใกล้เคียงกันมากกว่า เช่น เกี่ยวกับการใช้ภาษา หรือ เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพหรือการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งยังคงเปิดสอนภาษาศาสตร์แต่ขึ้นกับภาควิชาภาษาอังกฤษ เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแองเจลิส มหาวิทยาลัยโอลิโอดส์ท มหาวิทยาลัยเท็กซ์ส ออสติน และมหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นต้น ในขณะที่มหาวิทยาลัยบางแห่งยังมีการสอนภาษาศาสตร์ในภาควิชาภาษาไทย เช่น มหาวิทยาลัยออริกอนสเตท (Oregon State University) นอกจากนี้ บางแห่งใช้ชื่อ Department of Rhetoric โดยตรง เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบอร์กเลีย เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนชื่อภาควิชาเกิด หรือการย้ายไปภาควิชาอื่นเกิด เป็นเพียงการเคลื่อนที่ทางพื้นที่ แต่ศาสตร์ทางภาษาและภาษาศาสตร์ยังคงอยู่จากอดีตอันเก่าแก่จนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการปรับให้ทันสมัยตามยุคสมัยบ้างก็ตาม แสดงให้เห็นว่า แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไร การเป็นศาสตร์พื้นฐานของความเป็นมนุษย์และเป็นรากฐานของการสื่อสารอื่น ๆ รวมถึงเป็นแก่นสำคัญของการศึกษาทางนิเทศศาสตร์

5.2 การบรรจุศาสตร์ทางภาษาไทยในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ยังมีจำนวนน้อยมาก

ขณะที่ภาษาไทยมีการเปิดสอนอย่างกว้างขวาง ในสหรัฐอเมริกาภายใต้ภาควิชาภาษาไทยโดยตรง หรือภายใต้ภาควิชาอื่น ๆ ที่มีการปรับชื่อในเวลาต่อมา แต่ในประเทศไทย พบว่า มีการเปิดสอนภาษาไทยโดยตรง เพียง 2 แห่ง คือ ที่ภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกลุ่มวิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดง ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยปัจจุบันภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการเรียน การสอนระดับภาควิชาเป็นแห่งแรกและแห่งเดียว ในประเทศไทย โดยเริ่มเปิดสอนเป็นรายวิชาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 และเปิดเป็นวิชาเอกและหลักสูตรภาษาไทยในปี พ.ศ. 2525 อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาระบบการจัดการเรียน การสอนภาษาไทยในประเทศไทยถือเป็นช่วงเวลาสั้นมากเมื่อเทียบกับพัฒนาการของศาสตร์นี้ในสหรัฐอเมริกา สำหรับ คณะนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งไม่มีสาขาภาษาไทยมีการสอนกลุ่มวิชาทางภาษาไทยโดยตรงค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) กลุ่มวิชาทฤษฎีการสื่อสารทั่วไป หรือ การสื่อสารขั้นพื้นฐานเป็นวิชาแกนและบังคับซึ่งมี รายวิชา ส่วนใหญ่เน้นภาพรวมของการสื่อสารทั้งพื้นฐานการสื่อสารของมนุษย์และการสื่อสารในเชิงวิชาชีพทางนิเทศศาสตร์ (fundamentals/hybrid) และมีเพียง 9 แห่งจาก 24 แห่ง ที่มีวิชาแกนทางภาษาไทยในหลักสูตร เช่น หลักการพูดภาษาไทย และ การพูดหน้าที่ชุมชน โดยเปิดสอนเพียง 1-2 วิชา ซึ่งมหาวิทยาลัยบางแห่งกำหนดเป็นวิชาบังคับและบางแห่งเป็นวิชาเลือก ขณะที่การศึกษาของ Engleberg, Emanuel, Van Horn, and Bodary (2008) ซึ่งสำรวจสถานภาพการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยที่มีเปิดสอน Communication programs โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยชุมชน (Community College) พบว่า ทุกมหาวิทยาลัย

มีการบรรจุวิชาทางภาษาไทยไว้ในกลุ่มการศึกษาทั่วไป (general education) หรือหมวดวิชาบังคับ ตั้งแต่ 1 วิชา จนถึง 9 วิชา

2) กลุ่มวิชาเลือก มีลักษณะเน้นวิชาชีพหรือบริบทที่ศึกษา เช่น การสื่อสารเพื่อจัดการความสัมพันธ์ในงานบริการ การนำเสนอในงานประชาสัมพันธ์ การเจรจาต่อรองทางธุรกิจ เป็นต้น แต่จากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา (course description) พบว่า เน้นในเชิงหลักการบริหาร จัดการมากกว่าการเน้นทักษะการสื่อสารในแต่ละทักษะ ซึ่งจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไทยและต่างประเทศ เห็นว่า ทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อบุคคล และจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ทักษะการสื่อสารของสื่อบุคคล มีผลต่อความสำเร็จอย่างมากในทุกวิชาชีพ

นอกจากนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยหลายแห่งไม่มีภาควิชาภาษาไทยทำให้ศาสตร์นี้สอนโดยผู้ที่ไม่ได้ศึกษา หรือมีความรู้ทางภาษาไทยโดยตรง และมักเน้นการสอนเชิงทฤษฎีมากกว่าการฝึกทักษะ อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทย ยังไม่มีการศึกษาว่า การสอนภาษาไทยของมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ มีลักษณะใด และประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมาย ไว้หรือไม่ อย่างไร ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ Morreale, Osborn, and Pearson (2000) ซึ่งรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพการณ์และประสิทธิภาพ การสอนการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารด้านการพูดและการเขียน พบว่า การฝึกทักษะเหล่านี้ควรสอนโดยผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในศาสตร์นี้ โดยตรง เนื่องจากพบว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ Engleberget al. (2008) พบว่า กลุ่มตัวอย่างคือผู้เรียนในคณะต่าง ๆ ระบุว่าพบความแตกต่างของการสอนระหว่างอาจารย์ที่มาจากภาควิชาภาษาไทยโดยตรง นักศึกษาหรือผู้ช่วยสอน (TA –teaching assistant) ที่เรียนหรือจบทางภาษาไทย และอาจารย์และผู้ช่วยสอนจากสาขาหรือภาควิชาอื่น ๆ โดยพอกับการสอนโดยอาจารย์ที่มาจากภาควิชาหรือคณะด้านภาษาไทยโดยตรงมากที่สุด

นอกจากนี้ พบว่า แม้จะมีตำรา หนังสือด้านการพูดในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เขียนโดย

คนนอกสาขา อีกทั้งหนังสือด้านการพูดที่จำหน่ายทั่วไป มักมีเนื้อหาประเภทเน้นวิธีการหรือสูตรสำเร็จแบบง่าย ๆ (know-how) แต่ไม่ได้ลึกถึงแนวคิดและความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้งอันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะแนวโน้มการศึกษาวิทยา ยุคโลกาภิวัตน์ในประเทศไทย ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ เพื่อการศึกษาในอนาคต

6.1 บทสรุปและข้อเสนอแนะแนวโน้มการศึกษา วิทยาฯยุคโลกาภิวัตน์ในประเทศไทย

ในสหรัฐอเมริกา แม้การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิสัยทัศน์และความคิด ในยุคโลกาภิวัตน์จะส่งผลให้เกิดการผสมผสานของ การศึกษาซึ่งเรียกว่าสหวิทยาการดังที่กล่าวมา อีกทั้ง ความหลากหลายของช่องทางการสื่อสารหรือแพลตฟอร์ม (platform) ทำให้ขอบเขตของการเรียนการสอนทั้ง วิทยาฯและวิทยาศาสตร์มีการซ้อนทับกับการศึกษาสื่อ อย่างไรก็ตาม วิทยาฯยังคงมีอัตลักษณ์ (identity) ที่ชัดเจนโดยเน้นการศึกษาการสื่อสารของมนุษย์ในทุก บริบทของชีวิต นอกจากนี้ ยังมีสมาคม เช่น National Communication Association (NCA) จัดการประชุมเชิง วิชาการซึ่งการศึกษาด้านวิทยาฯยังคงเป็นแกนหลักโดย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้วิทยาฯในบริบทวิชาชีพและ เป็นเชิงประยุกต์มากขึ้น หรือมีหน่วยงานการศึกษาจัดทำ โครงการเช่น The National Taxonomy Project ซึ่งศึกษา และสำรวจการกำหนดความหมาย ขอบเขตและจุดเน้นของ แต่ละศาสตร์เป็นระยะ ๆ

ขณะที่ในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ข้างต้นส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อศาสตร์วิทยาฯ เช่น คนที่ไม่ได้ความเข้าใจที่จำกัดว่าหมายถึงศาสตร์ด้านการพูด เท่านั้น และไม่เข้าใจว่าเมื่อเกิดการวิวัฒนาด้านสื่อและ ช่องทางการสื่อสารอันหลากหลายแล้ว เหตุใดการเรียน “การพูด” ยังคงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้ ยังขาด ความชัดเจนว่า เรียนจบวิทยาฯไปแล้วสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง ดังนั้นเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของศาสตร์

คือ การศึกษาการคิดและการถ่ายทอดความคิดผ่าน สัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารของมนุษย์อันเป็นรากฐาน สำคัญในการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารของมนุษย์ สำนักคิดต่าง ๆ อีกทั้งมีสถานะเป็นฐานคิดสำคัญในการ พัฒนาความเป็นมนุษย์ให้เติบโตอย่างเร็วและไปสู่ความ สมบูรณ์ ผู้เขียนขอเสนอแนะโน้มด้านเนื้อหาการเรียน การสอนวิทยาฯในประเทศไทย ดังนี้

1) การจัดหลักสูตรวิทยาฯ (เน้นวิชาแกน หรือ core courses) vs หลักสูตรสาขา (เน้นวิทยาฯร่วมกับ ศาสตร์อื่น ๆ): ควรมีการจัดหลักสูตรวิทยาฯซึ่งเปิดสอน รายวิชาใน 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มวิชาแนวคิดและทฤษฎีทั่วไป ของการสื่อสารของมนุษย์ (fundamentals of human communication) รวมถึงหลักและปรัชญาทางวิชาศาสตร์ กลุ่มวิชาเป็นแก่นหลักหรือประเด็นหลักของการสื่อสารของ มนุษย์ (thematic) ได้แก่ ภาษา (language) (ตัวอย่าง รายวิชาเช่น ภาษาอังกฤษ การตีแย้งแสดงเหตุผล) การโน้มน้าวใจ (persuasion) และจริยธรรมการสื่อสาร และกลุ่มวิชาการ สื่อสารในระดับต่าง ๆ โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับทิศทาง การศึกษาการสื่อสารแบบหลังสมัยใหม่ซึ่งเน้นความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรม (เช่น การสื่อสารแบบวันตกซึ่งมุ่งเน้น การใช้ความคิด เทคโนโลยี และแบบตัววันออกซึ่งมุ่งเน้น ความรู้สึก จิตวิญญาณ) และวัฒนธรรมศึกษา (เช่น ระบบคิด สัญลักษณ์ด้านภาษาและอวัจนาภาษา วัฒนธรรมใน พหุวัฒนธรรม) มากขึ้น เป็นต้น (Littlejohn and Foss, 2011)

ในขณะที่เปิดหลักสูตรสาขา (เน้นวิทยาฯร่วมกับ ศาสตร์อื่น ๆ) – จัดการเรียนการสอนรายวิชาทางวิทยาฯ ในกลุ่มวิชาการสื่อสารในบริบทต่าง ๆ (contextual) (เช่น บริบทการเมือง การแพทย์และสาธารณสุข ธุรกิจ) และ กลุ่มวิชาสื่อสารเพื่อเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ (specific goals) (เช่น การสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้ง การสื่อสารเพื่อ การจัดการ) โดยจัดแบบหลักสูตรร่วม (co-curricular) หรือวิชาเอกคู่ (double majors) ในลักษณะการฝึกปฏิบัติ และฝึกงานในอาชีพนั้น ๆ ซึ่งสามารถนำแนวทางของ มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับในสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมและการศึกษาของไทย

โดยทั้งหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาเนื้อหา/รายวิชาให้เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร (the rise of communication technologies) และการสื่อสารระดับโลก เช่น ในกลุ่มวิชาศาสตร์ ควรเปิดรายวิชาภาษาศาสตร์ในสื่อใหม่ ภาษาศาสตร์ในวัฒนธรรมวิถีประชาชาติหรือในกลุ่มภาษาไทย เปิดรายวิชาเทคโนโลยีกับการสื่อสารของมนุษย์ เป็นต้น

2) การจัดหลักสูตรภาษาไทยที่เน้นสาขาวิชาการ vs สาขาวิชาชีพ: หลักสูตรภาษาไทยที่เน้นสาขาวิชาการเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับสูงขึ้นไป หมายความว่าที่จะเป็นนักวิชาการ หรือผู้สอนภาษาไทยโดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัย และผลิตผู้สอนจำนวนมากพอกจะสอนภาษาไทยในฐานะวิชาพื้นฐาน ซึ่งเป็นแก่นหลักของการสื่อสารของมนุษย์ในทุกสาขาวิชาชีพ สำหรับในหลักสูตรสาขาวิชาชีพจะเน้นการฝึกทักษะ (skill-based) และการปฏิบัติที่ใช้จริง (practical) ในวิชาชีพรวมทั้งการ

ประเมินวัดผลทักษะอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังควรจัดให้หลักสูตรที่เน้นสาขาวิชาการและสาขาวิชาชีพเอื้อประโยชน์สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยอาจจัดตั้งสมาคมหรือเครือข่ายวิชาการและวิชาชีพทางภาษาไทยเป็นหน่วยงานประสาน

6.2 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวโน้มการศึกษาภาษาไทยจากมุมมองการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยีและโลกภิวัติน แต่ยังขาดการวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาและแนวโน้มด้วยมุมมองในยุคปรัชญาสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ ความเป็นตะวันตก ตะวันออก และสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งได้กล่าวถึงใน Littlejohn and Foss (2011) ดังนั้น การวิจัยในอนาคตจึงควรมีการลงลึกและศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาการศึกษาและแนวโน้มการเรียนการสอนภาษาไทย จากมุมมองดังกล่าวด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

จำนำ วิญญูร์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องแนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์สาขาวิชาภาษาไทยระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมตตา วิรัฒนานุกุล, ปักสรา ชัยวงศ์, Daradirek Ekachai และ Nittaya Campbell. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องแนวโน้มการศึกษาภาษาไทยในยุคโลกิวัตต์. กรุงเทพฯ: คณานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ ปิลันธโนอวاث. (2547). วิัฒนาวิทยาสมัยใหม่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ ปิลันธโนอวاث. (2550). หลักปรัชญาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ ปิลันธโนอวاث และ ติรนันท์ อนวัชศิริวงศ์. (2531). รายงานวิจัยเรื่องการเรียนการสอนภาษาไทยและ การประกอบอาชีพ. กรุงเทพฯ: คณานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2527). การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ (ระดับอุดมศึกษา) ในประเทศไทย: รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Brummett, Barry. (1994). *Rhetoric in Popular Culture*. New York: St. Martin's Press.

Clavier, David., Clevenger, Theodore., Khair, Susan .E., and Khair, Marwan M. (1979) "Twelve-Year Employment Trends for Speech Communication Graduates" *Journal of Communication Education*. Vol 28, issue 4,

Cohen, Herman. (1994). *The History of Speech Communication: The Emergence of a Discipline: 1941-1945*. Annandale, VA: Speech Communication Association.

Craig, Robert T., and Carbone, David A. (1998). "Growth and Transformation of Communication Studies in U.S. Higher Education: Towards Reinterpretation", *Communication Education*, 47, 67-81.

Engleberg, Isa N., Emanuel, Richard C., Van Horn, Tasha, and Bodary, David L. (2008) "Communication Education in U.S. Community Colleges" *Communication Education*. Vol. 53, No. 2, April 2008, 241-265.

Gehrke, Pat J., and Keith, William M. (eds). (2015). *A Century of Communication: the Unfinished Conversation*. New York: Routledge.

Golden, J. L., Berquist, G. F., & Coleman, W. E. (1997). *The rhetoric of western thought*. Dubuque, Iowa: Kendal/Hunt.

Gronbeck, Bruce E. (1998). *Paradigms of Speech Communication Studies: Looking Back Toward the Future*. Boston: Allyn and Bacon.

Keith, William M. (2009). "The Speech Tradition", In William E. Eadie (ed.) *21st Century Communication: A Reference Handbook*. (pp 22-30). Los Angeles: Sage.

King, Sarah S. (ed). (1989). *Human Communication as a Field of Study: Selected Contemporary Views*. Albany, New York: State University of New York Press.

Leff G. and North J. (1992). "Chapter 10: The Faculty of Arts", in W. Ruegg (ed.) *A History of the University in Europe, Volume I: Universities in the Middle Ages*. Cambridge University Press.

Littlejohn, Stephen. (1996). *Theories of Human Communication* (5th ed). Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

Littlejohn, S., & Foss, K. (2011). *Theories of human communication* (10th ed.). Long Grove, Ill.: Waveland Press

McBath, James and Jeffrey, Robert C. (1978). "Defining Speech Communication", *Communication Education*. 27(3) (September, 1978), p. 181-188.

Morreale, Sherwyn P., Osborn, Michael M., and Pearson, July C. (2000). "Why Communication is Important: A Rationale for the Centrality of the Study of Communication". *Journal of the Association for Communication Administration*. 29 (2000), 1-25.

Muir, Janette Kenner. (ed) (2011). *Coming to Terms: The Collected Works of Jane Blankenship*. Lexington Books.

Packer, Jeremy. (2006). "Rethinking Dependency: New Relations with Transportation and Communication" in Jeremy Packer, and Craig Robertson (eds) . *Thinking with James Carey: Essays on Communications, Transportation, History*. (pp 79-100) New York: Peter Lang.

Peterson. (2011). *The Graduate Programs in the Humanities, Arts, and Social Sciences: Sections 15-27 of 27*. Lawrenceville, NJ: Peterson's Publishing.

Rogers, Everett M. (2001). "The Department of Communication at Michigan State University as a Seed Institution for Communication Study", *Communication Studies*, 52:3, 234-248

Wood, Julia T., and Gregg, Richard B. (1995). *Toward the 21st Century: the Future of Speech Communication*. Cresskill, NJ: Hampton Press.

ภาคผนวก ก

ตาราง ก. แสดงชื่อคณะ สำนักวิชา/วิทยาลัยภาควิชาที่เปิดสอนวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

ชื่อมหาวิทยาลัย	คณะหรือสำนักวิชา/วิทยาลัย, ภาควิชา (school/college, department)	สาขาวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์	
University of California, Berkeley	Communication, Rhetoric	<ul style="list-style-type: none"> ● Classical rhetoric and ancient culture ● Philosophy and critical theory 	<ul style="list-style-type: none"> ● Gender and sexuality; ● Political and social thought, ● Race and ethnicity
University of California, Los Angeles (UCLA)	Communication Studies, Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Interpersonal communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Political communication
	Arts, English	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric 	
University of Chicago	Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Political communication ● Intercultural communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Health communication ● Human augmentics
Columbia University	Professional Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Strategic communication (MS only) 	
University of Illinois, Urbana-Champaign	Liberal Arts and Science, Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Communication and culture ● Communication and health ● Communication and organizations 	<ul style="list-style-type: none"> ● Interpersonal communication ● Mediated communication and technology ● Rhetoric and public communication
University of Iowa	Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Media and society ● Interpersonal and relational communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetorical studies and public advocacy
University of Michigan, Ann Arbor	Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Political communication ● Health communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Marketing Communication (interdisciplinary – media)
	Literature, Science and Arts, Rhetoric and Composition	<ul style="list-style-type: none"> ● Language, writing, and rhetoric 	
University of Missouri	Media and Communication, Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Interpersonal communication, ● Organizational communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Political communication
Michigan State University	Communication Arts, Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Interpersonal communication ● Organizational communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● persuasion and social influence ● Intercultural communication
	Arts and Letters, Writing, Rhetoric, and American cultures	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric 	<ul style="list-style-type: none"> ● Professional writing
New York University (NYU)	Communication, Media, Culture and Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Global and transcultural communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● interaction and social process ● persuasion and politics
Northwestern University	Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric and public culture 	
Ohio State University	Arts and Science, Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Communication technology and society ● Health communication and influence 	<ul style="list-style-type: none"> ● Political communication and public opinion
	English	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric, Composition and Literacy 	
Purdue University	Liberal Arts, Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● General communication ● Corporate communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Human relations

ตารางที่ ก แสดงชื่อคณะ สำนักวิชา/วิทยาลัยภาควิชาที่เปิดสอนวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อมหาวิทยาลัย	คณะหรือสำนักวิชา/วิทยาลัย/ภาควิชา (school/college/department)	สาขาวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์	
University of Southern California (USC) (Annenberg)	Communication	Nospecific majors, but covering: <ul style="list-style-type: none"> ● Communication management ● Global and transitional communication ● Public diplomacy ● Political economy ● Rhetoric, politics and public ● Group and network ● Health communication and social dynamics ● Organizational and interpersonal communication 	
Stanford University	Communication, Media Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Communication and leadership ● Communication foundations 	<ul style="list-style-type: none"> ● communication and social issues (interdisciplinary with media studies)
	English, Rhetoric and Writing	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric and writing 	<ul style="list-style-type: none"> ●
University of Texas, Austin	Communication, Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Corporate communication ● Interpersonal communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● Political Communication
	Liberal Arts, Rhetoric and Writing	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric 	
University of Wisconsin, Madison	Communication Arts	<ul style="list-style-type: none"> ● Media and cultural studies 	<ul style="list-style-type: none"> ● Communication theory
	Communication Science and Rhetoric Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● Rhetoric, politics, and culture 	

ภาคผนวก ข

ตารางที่ ข รายชื่อมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนชื่อภาควิชาจาก Speech Communication ให้เป็นชื่อที่มีความหมายกลางๆ มากขึ้น

ชื่อภาควิชาเดิม	ชื่อใหม่ (Department of)	รายชื่อมหาวิทยาลัยที่ปรับเปลี่ยนชื่อภาควิชาเป็นชื่อใหม่
Department of Speech Communication	Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● California State University, East Bay ● California State University, Fresno ● Florida State University ● Georgia State University ● Marquette University ● Michigan State University ● North Dakota State University ● Ohio State University ● Southern Illinois University ● Texas A&M University ● University of Arizona, Tucson ● University of California, Los Angeles ● University of California, Santa Barbara ● University of Chicago ● University of Illinois, Urbana-Champaign ● University of Pennsylvania ● University of Southern California (USC) ● University of Texas, Tyler ● Wayne State University
	Communications	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Hawaii, Manoa
	Communication Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Minnesota, Twin Cities ● University of Nebraska ● University of Nevada, Las Vegas ● University of South Dakota ● University of Texas, Austin
	Communication, Media, and Persuasion	<ul style="list-style-type: none"> ● Idaho State University
	Communication and Culture	<ul style="list-style-type: none"> ● Indiana University, Bloomington
	Communication Science and Rhetoric Studies	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Wisconsin, Madison
	Communicology	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Hawaii, Manoa
	Drama and Speech Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Waterloo
	English	<ul style="list-style-type: none"> ● University of California, Los Angeles (UCLA) ● Iowa State University
	English and Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Potsdam, the State University of New York
	English, Rhetoric and Writing	<ul style="list-style-type: none"> ● Stanford University
	Human Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Arizona State University, Tempe
	Language, Philosophy, and Speech Communication	<ul style="list-style-type: none"> ● Utah State University
	Rhetoric	<ul style="list-style-type: none"> ● University of California, Berkeley
	Rhetoric and Writing	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Texas, Austin
	Speech Communication and Theatre	<ul style="list-style-type: none"> ● University of Michigan ● Iowa State University

ตารางที่ ๖ รายชื่อมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนชื่อภาควิชาจาก Speech Communication ให้เป็นชื่อที่มีความหมายกลางๆ มากขึ้น (ต่อ)

ชื่อภาควิชาเดิม	ชื่อใหม่ (Department of)	รายชื่อมหาวิทยาลัยที่ปรับเปลี่ยนชื่อภาควิชาเป็นชื่อใหม่
Department of Speech Communication	Speech Communication and Theatre Arts	<ul style="list-style-type: none"> ● Clark Atlanta University
	Speech Communication (ยังคงชื่อเดิม)	<ul style="list-style-type: none"> ● Alamo College ● Butler Community College ● Central Oregon Community College ● City College of San Francisco ● Eastfield College ● University of Laverne ● North Dakota State University ● Oregon State University ● Southern Nazarene University ● University of Arkansas, Little Rock ● University of Georgia